

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918. Första kammaren. Nr 32.

Lördagen den 11 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 399, angående driftskostnader under år 1919 för flottans domäner;

nr 418, angående statsbidrag till väganläggningar m. m.;

nr 425, angående förhöjt statsbidrag till vissa alkoholistanstalter;

nr 429, angående ålderstillägg åt yrkesinspektrisen *Kerstin Heselgren*; och

nr 431, angående telegrafverkets övertagande av det enskilda telefonnätet i Stockholm med omnejd.

Justerades ytterligare sexton protokollsutdrag för det på förmiddagen hållna sammanträdet.

Föredrogs ånyo andra särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fattigvården m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 8 februari 1918 dagtecknad proposition, nr 135, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt, i statsrådet fört protokoll, föreslagit riksdagen att antaga framlagda förslag till

1) lag om fattigvården och

2) lag om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag.

I samband med denna proposition, som för behandling hänvisats till särskilt utskott, hade utskottet till behandling förehaft följande med anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 143, av herr *Nils Nilsson*,

» 144, » » *Alfred Petrén* och

» 145, » » *Hult*; samt

Första kammarens protokoll 1918. Nr 32.

inom andra kammaren

- nr 342, av herr *Leander*,
 » 343, » » *Magnusson* i Tumhult.
 » 344, » » *Karlsson* i Sandviken m. fl..
 » 345 och 346 av herr *Källman*,
 » 349 av herr *Törnkvist*,
 » 350 » » *Eriksson* i Grängesberg,
 » 351 » » *Olsson* i Ramsta. och
 » 352 och 353 av herr *Hage*.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag om fattigvården stödde sig i huvudsak på ett av fattigvårdslagstiftningskommittén avgivet betänkande.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande avfattat sin hemställan under fem med A—E betecknade punkter, av vilka punkten A innehöll två moment, avseende vardera ett lagförslag.

I fråga om sättet för detta utlåtandes föredragning yttrade

Friherre Beck-Friis: Herr greve och talman! Jag hemställer i avseende på föredragningssättet, att utlåtandet måtte företagas till avgörande punktvis; att det under punkt A 1:o upptagna lagförslaget måtte föredragas paragrafvis och, där så anses lämpligt momentvis, med ingress och rubrik sist; att föredragningen måtte börja med 5 § och att vid behandlingen av denna paragraf diskussionen må omfatta betänkandet i dess helhet; att lagtexten ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av kammarens ledamöter begäres, att, sedan lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställan i punkt A måtte föredragas; samt att, för den händelse någotdera lagförslaget i en eller annan del till utskottet återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten A.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med tillkännagivande att Kungl. Maj:ts proposition nr 135 icke kunnat i oförändrat skick av riksdagen bifallas, måtte i anledning av nämnda proposition och de i ämnet väckta motionerna för sin del antaga förslag till lagar om fattigvården samt om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag, så lydande som utlåtandet visade.

*Lagförslag om
fattigvården.*

Punkten A 1.

Utskottets förslag till lag om fattigvården.

§ 5.

Denna paragraf lydde sålunda:

Varje socken på landet samt varje stad eller köping, som har egen kommunalförvaltning, utgör ett fattigvårdssambälle, som har att för sig ordna sin fattigvård.

Lagförslag om
fattigvården.

(Forts.)

Hava två eller flera socknar å landet gemensam kommunalförvaltning, skola de anses såsom ett fattigvårdssambälle.

Vid nu föredragna paragraf hade reservationer avgivits

dels av herrar *Källman* och *Olsson* i Ramsta, vilka på återropade grunder hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning i syfte att de i förevarande lagförslags 5 § omnämnda fattigvårdssambällena måtte ersättas med större och bärkraftigare fattigvårdsdistrikt såsom exempelvis landstingsområden eller andra större kommunala enheter;

dels ock av herrar *von Koch*, *Leander* och *Strid*, vilka, utan att framställa något yrkande, förklarar sig ej kunna biträda utskottets motivering för avslag å ett motionsvis framlagt förslag, att landstingsområdet borde utgöra ett enda fattigvårdssambälle, varjämte de gjort vissa andra uttalanden.

Herr *von Koch*: Herr talman! Den nu föreliggande reformen berör ett mycket stort antal av vårt lands innebyggare, bortemot en fjärdedels miljon människor. Man har icke från dessa att vänta några demonstrationer eller petitioner i den fråga, som föreligger, men andra, som känna deras förhållanden, veta, att många rönt obehag och svårigheter under vår föräldrade och i många avseenden inhumana fattigvårdslagstiftning. Från deras sida, som det närmast gäller, torde man vara berättigad att säga, att denna reform hälsas med glädje och tacksamhet, ehuru de flesta icke haft tillfälle eller möjlighet att giva sina åsikter tillkänna. Jag tror, att det bästa man kan säga om detta förslag är, att det samma med avseende å en human vård om de fattiga och lidande tillfredsställer ganska högt ställda anspråk. Det är en annan fråga, som under den offentliga debatten kanske mera kommit fram och diskuterats. Det är den, huruvida det tekniska förfarandet med avseende å fattigvårdens handhavande är i allo tillfredsställande. Däröfver kunna ju meningarna vara delade, men jag tror, att även här kan man i det stora hela med tillfredsställelse se på resultatet. För de många fattigvårdsstyrelserna, runt om i landet, som ha att handlägga dessa stora och betydelsefulla frågor, är lagen av mycket stor betydelse. Den ger större möjlighet för fattigvårdsstyrelserna att tillfredsställande ordna fattigvården, men ställer också större krav på dessa myndigheter.

Det är tydligt, att det nu föreliggande förslaget är resultatet av ett djupgående och intresserat arbete, och i alla mera väsentliga punkter ha också de tillsporda myndigheterna givit sitt bifall tillkänna. Jag tror därför, att man kan säga, att det är med en viss grad av trygghet, som riksdagen kan gå och besluta i frågan. Visserligen kan det vid första påseendet förefalla, att den nya lagstiftningen icke skiljer sig så mycket från den nuvarande, men

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

ju mera man tränger in i de torra lagparagraferna, desto klarare erfar man, att det är helt nya tankar och humana synpunkter, som trätt fram och gjort sig gällande. Man har icke allenast amputerat bort en del gamla missbildningar, som framträtt i vår fattigvårds-lagstiftning. Man har lagt om hela vården av de fattiga efter nya och bättre principer, och det är ju stora och betydelsefulla reformer, som, om denna lag kommer att antagas, träda i kraft. Rätten till fattigvård har blivit erkänd och i samband därmed har ock be-svärsrätten vunnit insteg i lagstiftningen. Själva rätten till den s. k. obligatoriska fattigvården har blivit högst väsentligt utvidgad. Från statens sida har skapats en kontrollerande myndighet, som skall upplysa om, hur fattigvården bör handhavas och beivra före-kommande missförhållanden. Nya grunder för bidragen till fattig-vården ha fastställts, i det man åstadkommit ett slags samarbete mellan staten, landstingen och kommunerna, varigenom de senares börda väsentligt lättats. Framför allt har man försökt att efter alldeles nya principer ordna fattigvårdens anstaltsfrågor, varige-nom humanitetens fordringar i stort sett tillgodosetts.

Om man nu emellertid kan glädjas över, att utskottet i det stora hela i de flesta av mig nyss berörda frågor stått enigt, så förekomma dock vissa ändringsförslag, gentemot K. M:ts proposi-tion, som, om de godtagas av riksdagen, komma att rätt väsentligt minska hela fattigvårdsförslaget effektivitet och betydelse. Man har t. ex. föreslagit, att Kungl. Maj:ts förslag rörande minderårig-hetsåldern skulle förändras. Kungl. Maj:t har föreslagit en ålder av 16 år, men ett antal reservanter har velat sätta denna ålder till 15 år. Det bör härvid erinras att fattigvården är vår största barna-fostrare. Det är bortåt 100,000 barn, som fattigvården har att taga hand om och skall giva sitt beskydd åt. Det spelar därför en ofant-ligt viktig roll, hur saken ordnas med avseende på denna ålders-gräns. Om det är så, att Kungl. Maj:ts förslag går igenom, det som utskottet för övrigt stannat vid, har fattigvården givits möjlig-het att lämna huld och skydd åt dessa barn ända till sexton års ålder, och den skulle även då få tillfälle att genom yrkesutbildning fostra dem till nyttiga samhällsmedlemmar. Enligt min uppfatt-ning är detta en av de viktigaste reformerna i det föreliggande för-slaget, och jag vill åtminstone uttala det önskemålet, att denna kam-mare, som nyss antagit en betydelsefull lagstiftning rörande fort-sättnings- och lärlingskolor i riket, även skall vara med om att fastställa den högre åldersgränsen.

I ett annat avseende har Kungl. Maj:ts förslag inneburit en nyhet. Man har velat tillförsäkra fattigvården hjälp av kvinnorna. Man har velat ordna det så, att i varje fattigvårdsstyrelse i landet skulle åtminstone *en* kvinna vara medlem av styrelsen och *en* kvin-na suppleant i densamma. Man har gjort detta ur synpunkten av, att det är betydelsefullt, att kvinnornas sakkunskap och intresse i dessa frågor skola fullt och helt komma till sin rätt. Jag tror, att det är synnerligen önskvärt, att man står fast vid detta förslag och icke går med på förslaget att kvinnornas inval i fattigvårdsstyrel-

serna blir en rent frivillig sak. Och jag vill till sist framhålla önskvärdheten av, att den betydelsefulla nyhet, som innehålles i Kungl. Maj:ts förslag rörande möjligheten att lämna fattigvård utan ersättnings skyldighet måtte bibehållas i oförminskat skick. Reservanter ha föreslagit en högst väsentlig kringskärning i denna kommunernas rättighet att lämna fattigvård utan ersättnings skyldighet, men jag tror, att, om detta förslag vunne riksdagens erkännande, skulle ett av de medel, man försökt använda sig av för att höja fattigvården på ett högre plan, icke komma till sin rätt.

*Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)*

Det blir tillfälle under debatten att närmare ingå på dessa olika saker. Jag vill blott nu tillkännagiva, att såvitt jag förstår, innebär Kungl. Maj:ts förslag ett slags minimiprogram, som man icke får beskära, såvida man vill, att fattigvårdslagen skall bliva tillfredsställande.

I den nu föredragna punkten, § 5, ha meningarna varit ganska skilda. Det framgår av de motioner, som väckts, däribland en, som framkommit i denna kammare, och däri det yrkats avslag på hela förslaget, därför att man i denna punkt icke gått den väg, motionären tänkt sig. Som kammaren torde finna, har Kungl. Maj:t ansett, att primärkommunen borde vara fattigvårdssamhälle, under det man på åtskilliga håll föreslagit, att landstingsområdet borde vara fattigvårdssamhället. Jag kan för min del icke anse, att denna sak är av den betydelse, att den skulle föranleda ett uppskjutande av hela denna frågas lösning till en oviss framtid. Det är så att vår femtioåriga fattigvårdslag är så bristfällig, att man icke står till svars med att låta den fungera längre. Den måste ersättas med en lagstiftning, som står i jämnhöjd med de sociala tankarna och den sociala utveckling, som under de sista årtiondena gjort sig gällande i vårt land. Det förhåller sig så, att om man uppskjuter denna frågas lösning, kanske flera år framåt, så avstannar det reformarbete, som man eljest hoppats skulle taga sin början omedelbart efter den nya lagens antagande. Men jag vill säga, mina herrar, att även om dessa skäl icke förelåge, skulle jag knappast nu vilja vara med om en förnyad utredning om landstingsområdet såsom fattigvårdssamhälle. Jag tror, att man på de flesta håll står tämligen främmande för tanken, att landstingsområdet skulle utgöra ett enda fattigvårdssamhälle. Det är visserligen sant, att på många ställen förefaller den tanken ganska naturligt. På de ställen, där kommunerna äro små, såsom på Gottland, kan man tänka sig denna utveckling genomförd, men i Norrland med de stora socknarna och länen är tanken på landstingsområdet såsom fattigvårdssamhälle något, som man ännu icke börjat omfatta med intresse. Varför har då denna tanke på landstingsområdet såsom fattigvårdssamhälle uppstått? Det beror på, att i en del landsdelar, till exempel Gottland, Skaraborgs län och vissa trakter av Skåne, äro en hel del kommuner så små och i ekonomiskt hänseende så svaga, att de hava synnerligen svårt att kunna ordna sin fattigvård tillfredsställande. De måste sluta sig tillsammans, två eller flera, för att ordna fattigvården tillfredsställande. Det

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

är ju föreslaget, att en sådan möjlighet för kommunerna att sluta sig tillsammans skulle finnas, dock endast om kommunerna frivilligt ingå en förening för detta ändamål. Denna frivilliga förening är dock icke tillräcklig. Försåvitt jag förstår, måste det finnas möjlighet att tvångsvis åstadkomma större fattigvårdssamhällen, och en sådan möjlighet erbjuder sig i det förslag, som framlagts av kommittén för kommunala nybildningar. Det är synnerligen önskligt enligt min tanke, att detta förslag snarast möjligt måtte komma under riksdagens prövning och eventuellt leda till ett resultat, ty förrän man får denna möjlighet att även tvångsvis få kommuner sammanslagna för fattigvårds- och andra ändamål, tror jag icke, att man kan på alla håll ordna fattigvården tillfredsställande.

Men det är även på annat sätt man vill råda bot på de olägenheter, som uppstå, därigenom att kommunerna äro alltför små och svaga. Förslaget sådant det nu föreligger innehåller bland annat, att en hel del av den s. k. specialvården, vården av sjuka och abnorma m. fl., skulle omhändertagas av landstingen eller åtminstone bekostas av desamma. Härigenom minskas i hög grad kostnaderna för de skilda kommunernas fattigvård. Dessutom har utskottet, såsom kammaren behagade finna, hemställt om en skrivelse, däri det begäres utredning om möjligheten att genom statens försorg få en utjämning av de kommunala skattebördorna till stånd för de skilda kommunerna.

Av vad jag sagt torde kammaren finna, att jag anser, att frågan är mogen för lösning och att man icke skall uppskjuta densamma. Men jag kan icke vara med om den motivering, som utskottet använt sig av, när det avstyrkt tanken på landstingsområdet såsom fattigvårdssamhälle. Jag tror det icke vara omöjligt, att man i en framtid kommer därhän, tvingas därhän att göra landstingsområdet till fattigvårdssamhälle, och det är ingen anledning att nu på förhand förklara, att denna utveckling är fullkomligt omöjlig. Jag har jämte några medlemmar i utskottet utvecklat mina tankar i en särskild reservation, men har kommit till samma slut som utskottet på denna punkten, och jag anser, att förslaget i sin helhet bör antagas. Jag vill till slut säga, att jag icke kan vara med om den reservation, som är intagen vid betänkandet och är författad av herrar Källman och Olsson i Ramsta. Där hemställas om en skrivelse till Kungl. Maj:t rörande utredning om större fattigvårdssamhällen, eventuellt omfattande hela landstingsområden. Om detta skrivelseförslag godkännes, skulle det i realiteten bliva detsamma som om hela fattigvårdsfrågan uppsköttes på nytt, ty det är tydligt, att så länge det icke föreligger en utredning om landstingsområdet såsom fattigvårdssamhälle, ha de skilda kommunerna icke något intresse att påskynda omorganisationen och uppföra anstalter o. s. v. De komma helt enkelt att vänta, tills utredningen är klar, och det är naturligt, att de så komma att göra.

Herr talman! Då jag nu önskar, att reformen snarast möj-

ligt skall bliva genomförd, och då jag tror, att primärkommunen i regel bör vara fattigvårdssamhälle, så är det tydligt, att jag icke kan komma till annat resultat än att i denna punkt yrka bifall till utskottets förslag.

*Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)*

Herr statsrådet Schotte: Herr talman, mina herrar! Först ber jag att få uttala mitt vördsamma tack till utskottet för den välvilja, varmed utskottet behandlat den nu föreliggande propositionen. Det ger förhoppning om, att även om givet är, att kamrarna komma att i vissa punkter stanna i olika meningar, dock slutligen genom sammanjämkning, varigenom eftergifter ske på ömse sidor, skall såsom resultat vinnas en ny, mera humaniserad fattigvårdslagstiftning. Det är visserligen icke några revolutionerande nyheter, det här är fråga om, men lagförslaget förete dock i många avseenden i jämförelse med den nu gällande lagstiftningen stora förbättringar, särskilt i humanitär riktning, och det är uppenbart, att det är en grund, som man kan bygga vidare på för att komma längre och till en socialt sett mera tillfredsställande fattigvård.

I den föreliggande punkten skall jag tillåta mig säga några ord, ehuru jag i det hela kan ansluta mig till den föregående talarens anförande. Det är alldeles otvivelaktigt, att det på flera håll skall möta vissa svårigheter att ordna fattigvården på ett tillfredsställande sätt för kommunerna i följd av vissa kommuners ringa bärkraft och folkmängd. Det är därför synnerligen önskvärt, att åtgärder vidtagas för att detta förhållande ej måtte menligt inverka på fattigvårdsväsendet. Förslaget har ju också i detta avseende infört många och nya förbättringar.

Under behandlingen av fattigvårdsreformen har bland annat yrkande framkommit, att staten skulle övertaga fattigvården, särskilt då närmast bestrida fattigvårdskostnaderna, men, föreställer jag mig, överlämna åt mindre korporationer, det må vara kommuner eller landsting, att handha bestyret med fattigvården. Jag tror för min del, att det icke är tänkbart att komma fram på den vägen. Jag tror, att det förslag, som föreligger och som innebär, att staten skall giva ökade anslag — och staten kommer givetvis ännu mera i framtiden att se till att lämna en bispringande hand, där det behövs — är den enda väg, som är framkomlig. Det skulle eljest kunna behöva skapas ett helt nytt ämbetsverk och en hel stab av personer, som skulle övervaka fattigvården. Jag tror, att detta ur rent organisatorisk synpunkt bleve omöjligt.

Med avseende på tanken på landstingsområdets övertagande av fattigvården är det åtskilliga skäl, som tala därför. De skälen äro desamma som över huvud taget tala för att skapa större fattigvårdssamhällen, nämligen den ringa bärkraften hos kommunerna och svårigheterna för dem att fullgöra sina förpliktelser med avseende å ålderdomshem o. s. v., som skulle åläggas dem enligt den nya lagstiftningen. Det skulle också bli en bättre utjämning än eljest med avseende på fattigvårdstungan kommunerna emellan,

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

vilken skulle vara mycket behöfvlig för många hårt belastade kommuner. Men det är så, att det är icke bara fattigvårdsutgifterna, som tynga i kommunerna och förorsaka ojämhet i den kommunala budgeten. Det är utgifter för många andra ändamål också. Det är icke möjligt att allenast se på dessa fattigvårdsutgifter och behandla dem fristående för sig. Det har också utskottet erkänt, genom att utskottet hemställt om en skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning angående en allmän utjämning av de kommunala utgifterna. Jag tror emellertid, att det är vissa betänkligheter mot att godtaga landstingsområdet såsom fattigvårdssamhälle. Det kommer med avseende på den öppna fattigvården att medföra svårigheter. I det hela bliva invändningarna ungefär desamma mot landstingen såsom fattigvårdssamhällen som mot statens övertagande av fattigvården, ehuru graden av deras vikt är något mindre i förra fallet. Det fordras jämväl för landstingen kontroll och tjänstemän för att utöva den. Jag tror även, att beträffande den slutna fattigvården åtskilliga betänkligheter skulle uppstå, om fattigvården övertogs och handhades av landstingen. Det bleve sannolikt i stället för de smärre ålderdomshemmen i orterna en eller ett par stora, kasärnliknande anstalter, som icke kunna medge samma relativa trevnad, som är möjlig i ålderdomshem, upprättade i de olika orterna och vilka genom förevarande lagstiftning skulle göras obligatoriska. Men även om jag fränser den slutna fattigvårdens uppgifter, är jag något betänksam över huvud mot detta belastande av landsting med nya uppgifter. Det är tydligt, att det för närvarande är mycket modernt att vilja belasta landstingen med uppgifter i det ena eller andra avseendet, och det är uppenbart av åtskillig betydelse i utjämningsavseende. Men landstingsskatten har på många håll stigit så avsevärt, att det kommer att möta åtskilliga svårigheter att pålägga landstingen ytterligare uppgifter för ändamål, som komma att medföra stora utgifter. Det är nog också så, att man kan befara, att den huvuduppgift, som landstingen hava, kan komma att i någon mån lida skada, om man lägger på landstingen för många och i det väsentliga hittills främmande uppgifter. Man har ju redan nu stora anspråk med avseende å nybyggnader för sjukhus och lasarett, och de komma med varje år att stegras. Man har tillika ett synnerligen viktigt ändamål, som icke kunnat lösas helt i denna fattigvårdslag, men varom i allt fall antydningar givas, nämligen om vården av kroniskt sjuka. Det är givet, att det ligger närmast till hands att detta blir en landstingets uppgift. Jag föreställer mig också, att det är åtminstone säkrare att fortgå på den väg, som man i propositionen slagit in på, nämligen att landstinget övertager vissa delar av fattigvården och söker utveckla den på ett med de sociala och tidsförhållandena överensstämmande sätt. Det hindrar naturligtvis icke, att man kan överväga en än vidsträcktare skyldighet i detta avseende för landstingen, och jag föreställer mig, att den utredning, som kommer att ske i anledning av de skrivelser, som utskottet föreslagit, knappast kan läggas så, att den icke även kommer att tangera spörsmålet,

huruvida icke ytterligare fattigvård kan åläggas landstingen såsom en obligatorisk uppgift. Vad mig beträffar skall jag icke på något sätt underlåta att sträva efter att giva dessa uppdrag en sådan vidd, att inom rimliga gränser även landstingens ökade uppgifter på detta område kunna komma till beaktande. Men jag tror, att det vore oklokt att låsa fast detta på sätt som sker i herr Källmans m. fl. vid betänkandet fogade reservation i denna del, där man ganska starkt slår ned på att landstingen i själva verket böra såsom fattigvårdssamhälle efterträda de nuvarande små fattigvårdssamhällena, primärkommunerna. Till vinnande av större och bärkraftigare fattigvårdssamhällen finnes även en tredje väg, som i det hela synes mig säkrare framkomlig, den vägen nämligen, att tvångsvis kunna sammansluta flera kommuner i fattigvårdshänseende, vartill möjlighet gives genom det nyss avgivna förslaget till lagstiftning om kommunala nybildningar. Då propositionen om fattigvårdslagen framlades, hade denna kommittés betänkande ännu icke avgivits och man hade därför ingen annan väg att gå än att lita till att genom frivilliga sammanslutningar de allra minsta kommunerna skulle förena sig till enheter i fattigvårdshänseende. Härigenom skulle man undgå de starkaste olägenheterna av anordningen med de små fattigvårdssamhällena. Men när nu kommitténs nämnda förslag föreligger och ger ökade möjligheter att i fattigvårdshänseende sammanslå olika kommuner, föreställer jag mig att den utvägen kommer att anlitas och ytterligare utvecklas med de riktlinjer i avseende på förändringar av fattigvårdssamhällena, som bliva en följd av de skrivelser utskottet här förordat. Det nämnda betänkandet har redan remitterats ut för yttranden och det är att förmoda att redan nästa år ett förslag till lagstiftning om kommunala nybildningar skall kunna föreläggas riksdagen. I utlandet har man exempelvis flerstädes dessa s. k. Zweckverbände, vilka kommit till, där förhållandena göra det önskvärt, att gemensamhetsintresset i vissa avseenden sträcker sig över den vanliga kommunens gräns.

Det kan synas, som om det är skäligen likgiltigt, om kammaren följer utskottets eller reservanternas förslag, ty det blir i allt fall så, att man framdeles får vidare skärskåda den frågan, huruvida landstingens medverkan i fattigvårdshänseende kan utsträckas. Jag tror dock att det är övertvägande skäl för kammaren att icke frångå utskottets förslag, vilket i första hand går ut på, att den utväg till vinnande av större och bärkraftigare fattigvårdssamhällen, som främst skall undersökas, just är frågan om kommunala nybildningar för fattigvårdsändamål.

Herr Ström: Jag kan icke såsom de båda föregående talarna uttala någon tillfredsställelse med det förslag som här föreligger.

Det föreligger en motion, däri påyrkas en ändring av själva namnet fattigvård, vilket man skulle utbyta mot ett annat: för-

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

sörjning. Detta yrkande synes mig innebära en dom över hela det system, som under långa tider har rått i vårt land i fråga om vården av de fattiga i samhället. Det har i stort sett icke varit en vård av de fattiga utan en vanvård, och detta har också tagit sig uttryck däri, att överallt vart man kommer, det må vara på landet eller i städerna, finns det ingenting för vilket de fattiga och gamla hava en mera panisk förskräckelse än för att komma på fattigvården, »komma på socknen». Nu hade man tänkt sig — och utskottet uttalar ju i sin motivering den förhoppningen — att icke längre blott vanvård utan även vård av de fattiga skulle komma att äga rum. Det vore verkligen på tiden. Jag kan för min del dock icke finna att det med föreliggande förslag kan bli några socialt sett verkligt avgörande förbättringar. Jag skall villigt erkänna, att det finns tekniska förbättringar i förslaget, men sociala förbättringar får man leta efter utom på ett par punkter. Hela detta förslag synes mig vara ett typiskt exempel på den halvhetens politik, som kännetecknar den nuvarande regeringen, en halvhetens politik som alldeles säkert en gång kommer att beröva denna regering folkets förtroende. Det finns icke någon verklig tanke på att nu lyfta upp fattigvården från dess gamla försumpning och till en verkligt social, samhälleligt stor betydelse och uppgift.

Jag skall taga några exempel, som belysa huru till och med mycket små krav på förbättringar av utskottet eller dess majoritet mötts med avstyrkan.

Här finnes en motion, däri kräves att bestämmelse om hustrus försörjningsplikt gent emot mannen måtte borttagas, ett krav som synes mig så rättvist som intet annat. Utskottet finner emellertid att det icke är möjligt att gå detta krav till mötes. Utskottet säger utan någon egentligen uttömmande motivering, att utskottet finner detta icke vara berättigat.

Här föreligger också en annan motion, som kräver förbud mot att vid utackordering åtskilja man och hustru, moder och barn samt syskon. Utskottet finner sig icke kunna tillstyrka införande i lagen av ett stadgande av angivna innehåll. Detta krav i motionen synes mig så utomordentligt billigt ur humanitär synpunkt, att det borde kunna tillmötesgå, men så har icke skett.

Det finnes ännu en annan motion, av innehåll att makar icke skola få skiljas åt utan äga rätt att bo tillsammans å fattigvårdsanstalten, men utskottet finner »det innebära vissa betänkligheter att fastslå en bestämd rätt för äkta makar att under alla förhållanden få bo tillsammans å anstalt och har därför ej kunnat tillstyrka det i motionen härom framställda yrkandet». Jag kan icke finna annat än att ett sådant krav är synnerligen billigt.

Jämväl har ett krav avstyrkts, som jag finner vara kanske det viktigaste av de krav, som väckts i motionsform, nämligen kravet, som framställts i en motion av herr Karlsson i Sandviken m. fl., att bestämmelsen om understödstagares återbetalningsskyldighet av erhållet understöd måtte utgå och att understödstagaren borde få den hjälp som behöves, utan att han skulle vara tvungen att åter-

betala den. Denna återbetalningsskyldighet har icke för samhället någon betydelse, då en utredning har visat, att under år 1907 — det utredningsår som man haft att räkna med — inom hela landet influtit som ersättning av understödstagare för lämnad fattigvård tillsammans $1\frac{2}{3}$ % av kommunernas hela utgiftssumma för fattigvården. Utskottet har måst erkänna, att såsom motionärerna anfört denna understödstagares skyldighet att ersätta fattigvården ej är av någon större ekonomisk betydelse för fattigvårdssamhället. Men här blir utskottet, som eljest icke är så principiellt av sig, med en gång en utomordentlig anhängare av en princip, och säger att »ur principiell synpunkt har ett dylikt stadgande en betydelse, som ej bör underskattas». Det är hela motiveringen som består för att avstyrka denna rimliga begäran. Jag måste verkligen säga, att då man ser, huru på detta sätt billiga och rättfärdiga humanitära krav avfärdas, finner man huru ofantligt omöjligt det i själva verket är att i detta land komma någon vart med reformer på humanitetens område.

Jag måste också säga, att ehuru jag finner att kravet på större fattigvårdssamhällen icke har den humanitära betydelse som många andra krav äga, har det dock även det en viss betydelse, i det att det innebär, att man skulle frigöra kommunerna från att vara de primära organen för fattigvårdens upprätthållande och lägga dem på starkare skuldror samt därigenom ernå en för de fattiga kommunerna lättare anordning samt bättre möjlighet att verkligen utöva en fattigvård, som icke är fattigvård endast till namnet. Men även detta förslag har i utskottet icke vunnit något gehör.

Som en följd väl närmast av ersättningsskyldighetens bibehållande kvarstår även, efter vad jag kan förstå, helt och fullt det gamla förhatliga fattigvårdsstrecket ur politisk synpunkt. Regeringen har icke samtidigt framlagt förslag, som skulle taga bort detta fattigvårdsstreck, vilket väl ändå hade varit riktigt, ty det är just detta fattigvårdsstreck som i så hög grad gör fattigvården impopulär och sätter en ur medborgerlig synpunkt mindervärdig stämpel på dem, som tvingas att anlita fattigvården.

Allt som allt finner jag, att hela detta förslag, även om det på vissa punkter har några obetydliga förtjänster, dock betyder ett så ringa framsteg och har sådana ofantliga luckor, att jag är övertygad om att det vore bättre att hela förslaget fölle. Och om någon tid, då en starkare folkvilja kunnat göra sig gällande i riksdagen, kunde ett nytt förslag framläggas, som skulle kunna föra till bättre resultat. Jag tror att detta vore fördelaktigast för folket även om de fattiga i samhället ännu något år finge dragas med de gamla förhållandena.

Såsom uttryck för denna min uppfattning och som en gensaga mot den halvhet, som präglar utskottets utlåtande, skall jag, herr talman, be att få yrka avslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

därunder framkomna yrkanden propositioner, först på godkännande av nu föredragna paragraf samt vidare därpå att paragrafen skulle avslås; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

1 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Befinnes minderårig eller den, som i följd av ålderdom, sjukdom, lyte eller eljest bristande kroppss- eller själskrafter är oförmögen att genom arbete försörja sig, sakna medel till sitt livsuppehälle, skall han, där hans behov icke annorledes avhjälpes, erhålla fattigvård, på sätt i denna lag sägs.

Fattigvård, som här avses, omfattar det underhåll och den vård, som äro erforderliga, samt för minderårig jämväl uppfostran.

Med minderårig förstås i denna lag den, som icke fyllt sexton år.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Antonsson*, *Tisell*, *Hederstierna* och *Rooth*, som anförde: »Utskottet har här i likhet med vad som föreslagits i propositionen hemställt, att med minderårig skulle förstås den, som icke fyllt sexton år. Fattigvårdslagstiftningskommittén hade föreslagit denna gräns till 15 år och hade såsom skäl härför anförde, att, enligt vad från flera håll upplysts, de unga, särskilt på landsbygden, vore, därest de vore normalt utrustade till kropp och själ, i stånd att försörja sig själva, då de uppnått sistnämnda ålder, vid vilken tidpunkt de nästan undantagslöst hade avslutat sin skolgång och konfirmerats. Emot vad sålunda anförts har vad av föredragande departementschefen åberopats såsom skäl för åldersgränsens höjande till 16 år icke verkat övertygande. Icke minst är att märka, att i den nya lagen om barn utom äktenskap gränsen för försörjningsskyldigheten i normala fall satts till 15 år. Även om meningarna varit delade uti ifrågavarande avseende vid sistnämnda lags stiftande, synes dock konsekvensen av vad som stadgades så sent som nästlidna år kräva, att samma åldersgräns föreskrives för båda fallen. Den skillnad mellan dessa som departementschefen sökt uppdraga torde vara mindre hållbar. För bägge lärer det väl dock ytterst gälla behovet av understöd för den, som därtill är berättigad. Vem skyldigheten att lämna understödet sedermera åligger, det må vara den enskilde eller det allmänna, lärer i förevarande avseende sakna betydelse.

På grund härav hemställa vi, att förevarande åldersgräns måtte bestämmas till 15 år.»

Herr *Antonsson*: Herr greve och talman, mina herrar! Vid denna paragraf har jag jämte tre ledamöter från denna kammare och en från andra kammaren anmält reservation. Det är nämligen så, att kommittén, som under en följd av år studerat fattigvårdsfrågan och slutligen framkommit med förslag till lagstiftning i ämnet, ansett att minderårighetsgränsen skulle sättas till 15 år. Kungl. Maj:t

har i sin proposition däremot föreslagit 16 år. Erfarenheten har visat att flickor och gossar på landsbygden, vilkas uppfostran är föremål för fattigvårdens omvårdnad — städernas fattigvårdsstyrelser utackordera med förkärlek jämväl sina fosterbarn på landsbygden — oftast är i den ställningen, att de vid fyllda 15 år kunna försörja sig själva. Jag är emellertid villig medgiva, att undantag och icke så få sådana finnas, då dessa ynglingar och flickor någon tid efter fyllda 15 år äro i behov av vård och underhåll. Men i den föreliggande lagen har man icke förbisett föreskriva huru fattigvårdsstyrelse i så fall skall förhålla sig. Det heter nämligen i § 36: »Då minderårig, som av fattigvårdsstyrelsen omhändertagits, hunnit den ålder samt nått den utveckling och stadga, att han kan anses i stånd att försörja sig, har styrelsen att söka bereda honom lämplig tjänst eller anställning samt tillse att han erhåller nödig utrustning.» Det är tydligt, att den paragrafen tillkommit därför att sådana minderåriga, som vid fyllda 15 år äro i kroppsligt eller andligt avseende så föga utvecklade, att de fortfarande behöva omvårdnad, är fattigvårdsstyrelse skyldig att sörja för att sådan lämnas. I en senare paragraf, § 77, föreskrives det vidare att fattigvårdsstyrelse är skyldig att följa sina skyddslingar tills de fyllt 18 år, även om de icke vidare äro föremål för fattigvård. Kommittén har alltså enligt min uppfattning haft fullgoda skäl för sitt förslag rörande minderårighetsgränsen. Då erfarenheten som sagt visat att största delen av dessa skyddslingar vid fyllda 15 år äro i tillfälle att kunna försörja sig själva, särskilt de som vistas på landsbygden, tillåter jag mig därför, herr greve och talman, yrka bifall till paragrafen med den ändring, att orden »16 år» utbytas mot »15 år».

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

Herr statsrådet Schotte: Herr talman! Föreliggande punkt är enligt min uppfattning en av de viktigare i förslaget, och då det är önskvärt om kammaren ville beakta den förevarande frågans särskilda betydelse, skall jag tillåta mig att yttra några ord.

Det är visserligen så, att kommittén föreslagit en åldersgräns av 15 år, men kommittén har sagt, att de minderåriga vid 15 års ålder »icke vunnit sådan mognad, att de kunna reda sig, utan falla för de frestelser, som omgiva dem, samt att det därför är angeläget att någon myndighet har rätt att bestämma över dem ännu någon tid.» Detta har emellertid ett par reservanter i kommittén funnit alltför vagt och hemställa därför om höjande av minderårighetsgränsen till 16 år. Det är på fattigvårdsområdet så erfarna personer som fattigvårdsinspektören i Stockholm Lindblom och fröken Ebba Pauli. De framhålla i sin reservation vid kommitténs betänkande, att »varken enligt fattigvårdsförordningen eller enligt förslaget skall man nämligen ifråga om ett barn som ännu ej fyllt 15 år spörja efter arbetsförmågan, ehuru sådant väl i ett antal fall även här kan vara till finnandes, utan man skall anse minderårigheten, d. v. s. barnets bristande omdöme och förmåga att till sitt rätta värde bedöma de möjligheter till utkomst, som kunna erbjuda sig, och i övrigt tillbörligen ordna sina levnadsförhållanden, vara tillräckligt skäl för

Lagförslag om
fattigvården.

(Forts.)

ett samhällets ingripande till barnets förman. Från denna synpunkt sedd kan 15-årsaldern icke anses vara den lämpliga gränsen. Det kan icke vara berättigat att hos ungdom av denna ålder förvänta den sinnets mognad, som är en av förutsättningarna för plikten att fullt ut sörja för egen utkomst. Samhällets eget intresse kräver en höjning av åldersgränsen.» Och bland de yttranden som äro avgivna över betänkandet finns det också många, där vederbörande uttala sig för 16-årsgränsen. Så göra bland annat Stockholms stads fattigvårdsnämnd, överståthållarämbetet, konungens befallningshavande i Stockholms, Östergötlands, Blekinge, Malmöhus, Älvsborgs och Västernorrlands län, Norrbottens läns landsting samt — varpå jag här fäster särskilt avseende — domkapitlen i Skara, Västerås, Lund, Göteborg, Härnösand och Luleå, Stockholms stads konistorium, svenska kyrkans diakonistyrelse, svenska fattigvårdsförbundet, även-som medicinalstyrelsen och kammarrätten. Det är således mycket starka auktoriteter och mycket erfarna myndigheter, vilka sålunda uttalat sig för införande av 16-årsaldern som minderårighetsgräns. Det är icke heller att befara, att de unga skola hemfalla till lättja eller likgiltighet eller missbruka sin rätt att åtnjuta fattigvård, om de få den rätten utsträckt tills utgången av det sextonde året, ty även om de icke uppnått 16-årsaldern, äro de berättigade till fattigunderstöd endast om de »sakna medel till sitt uppehälle och behovet icke annorledes kan avhjälpas». Endast om förmåga till försörjning icke alls finnes, inträder samhällets försörjningsplikt. Och i ett mycket stort antal fall finnes det icke försörjningsförmåga vid 16 års ålder. Särskilt är detta förhållandet i industrisamhällen och städer, men även eljest då barn utan att på grund av annan bestämmelse än den i första paragrafen vore berättigade till fattigvård, dock äro så outvecklade, att de icke kunna reda sig själva. Därför tror jag att det är bättre och lämpligare att sätta gränsen vid 16 år — ehuru visserligen i ett eller annat fall denna ålder kan vara högre än absolut erforderligt är — än att sätta den så, att vissa komma utanför gränsen, fastän de behöva fattigvård. Gränsens bestämmande till 16 år medför inga olägenheter, såsom jag tror mig hava påvisat, men däremot skulle dess sättande till 15 år kunna medföra betänkligheter i åtkskilliga avseenden. Med avseende härå vill jag hänvisa till vissa bestämmelser i den antagna lagen om praktiska ungdomsskolor, vilka göra det särskilt värdefullt, att åldern i fattigvårdslagen höjes över 15 år. Det har i den kungl. propositionen om fattigvårdslagen härutinnan framhållits, att »när de unga understödstagare, som hava fallenhet för något av de yrken, beträffande vilka genomgåendet av lärlingsskolor är avsett att bliva obligatoriskt, vid 15-årsaldern slutat fortsättningsskolan, skulle möjligheten för dem att välja något av dessa yrken onekligen vara större, om de kunde räkna på fortsatt understöd från fattigvården åtminstone under något år av lärlingstiden; eljest skulle det för dem säkerligen ofta vara svårt att reda sig.»

Reservanterna hava åberopat — ehuru det icke särskilt framgick av den siste ärade talarens yttrande — att de önskade överens-

stämme i åldersgräns mellan fattigvårdslagen och lagen om barn utom äktenskapet, i vilken sistnämnda lag den allmänna gränsen för försörjningsskyldigheten är satt till 15 år. Men denna lag har icke någon fix gräns av 15 år. Försörjningsplikten kan sträcka sig ända till 18 år och är beroende på anlag och övriga omständigheter. Att göra fattigvårdslagen i denna del fullt överensstämmande med lagen om barn utom äktenskapet kan icke vara lämpligt. Det kan icke anses vara av egentligen grundat behov påkallat att låta den förra lagens minderårighetsgräns sammanfalla med den senare lagens lägsta åldersgräns; de båda lagarnas syften äro väsentligt olika. Under det att nämligen enligt lagen om barn utom äktenskapet, som fastställer den enskildes plikt, barnet har rätt till underhåll lämpat efter båda föräldrarnas villkor och detta underhåll skall utgå oberoende av om barnet får egna medel eller hjälp på annat håll, är enligt fattigvårdslagen som anger det allmännas plikt, barnets rätt inskränkt till fyllande av ett föreliggande behov och betingat av att barnet saknar möjlighet till nödtorftigt livsuppehälle. Jag tror därför, att den jämförelsen icke håller streck eller bör vara avgörande med avseende på minderårighetsåldern enligt fattigvårdslagen. Om gränsen enligt fattigvårdslagen sattes till 15 år, skulle i allt fall de unga bli hårdare behandlade enligt fattigvårdslagen än enligt lagen om barn utom äktenskapet. Men det måste anses riktigt, att samhället i sitt eget intresse åtager sig något vidsträcktare förpliktelser mot de unga, än som kan åligga enskilda.

Jag tror därför, att det vore synnerligen välbetänkt, om kamraren här ville följa utskottet i dess hemställan och således ansluta sig till Kungl. Maj:ts proposition om fastställande av minderårighetsgränsen till 16 år.

Friherre Beck-Friis: Herr greve och talman! Jag kan visserligen icke såsom herr statsrådet börja med att säga att detta kanske är en av de viktigaste punkterna i lagen, ty jag kan icke finna, att det ligger någon så avgörande betydelse på frågan om minderårigheten sättes till 15 eller 16 år. Men vid det övervägande som jag haft för min personliga ställning till frågan har jag i valet, om jag borde ansluta mig till Kungl. Maj:ts förslag om 16 år eller reservanternas om 15 år såsom åldersgräns, kommit till den övertygelsen, att det riktiga är att höja åldersgränsen till 16 år.

För det första vill jag därvid fästa mig vid att i de länder, där fattigvårdslagstiftningen är moderniserad, har åldersgränsen genomgående höjts. Den har nu i Tyskland, England och Frankrike satts till 16 år och i Danmark ända till 18 år. Om man ser på vilka myndigheter som uttalat sig för de olika åldrarna, skall man finna, att de röster, som höjts för 16-årsgränsen, äro röster från städer, köpingar, municipal- och industrisambällen då däremot lantkommunerna hålla på 15-årsgränsen. Det är ju ganska givet, därför, att på landet kan ett barn komma till försörjning tidigare än vad ett barn i städerna kan.

Men om jag ser närmare efter, vilka som yttrat sig om detta

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

förslag och förordat sexton år som minderårighetsgräns, så finner jag då, såsom herr statsrådet förut nämnt, att de äro: Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms, Östergötlands, Blekinge, Malmöhus, Älfsborgs och Västernorrlands län, Norrbottens läns landsting, domkapitlen i Skara, Västerås, Lund, Göteborg, Härnösand och Luleå, Stockholms stads konsistorium, medicinalstyrelsen, kammarrätten m. fl.

Att denna höjning skulle komma att lägga så stort band på fattigvården, kan jag icke inse. Enligt 36 § av denna lag tillkommer det fattigvårdsstyrelsen att så snart som möjligt sätta de ungdomar, som den har i sin vård, i arbete. Följden av att de stå under fattigvårdsstyrelsens förmynderskap är, att ledamot av fattigvårdsstyrelsen har rätt att följa och övervaka dem och om detta får ske ett år längre, d. v. s. till sexton års ålder, så kan det väl icke vara annat än till nytta för dessa ungdomar, och bättre, än om de skola släppas ut på egen hand utan något förmynderskap över sig redan vid femton-årsåldern.

Om vi tänka på en femton och sexton års ungdom, får man väl fråga sig, om de verkligen äro kompetenta att icke blott skaffa sig arbete utan även ordna och hava förstånd att ordna för sig själva. Jag får då säga, att både 15- och 16-åringar äro skäligen omogna härför, men det är dock bättre om de äro 16 än 15 år.

Då jag således kommit till den övertygelsen, och man har att välja mellan femton och sexton år, så anser jag det vara rättast att hålla på sexton år och yrkar jag därför, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämligt framställda yrkanden propositioner, först därpå att förevarande paragraf skulle godkännas enligt utskottets förslag samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Antonsson m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på godkännande av utskottets förslag i denna del, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § av andra särskilda utskottets i utlå-tande nr 1 framställda förslag till lag om fattigvården, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Antonsson m. fl. vid förevarande paragraf avgivna reservation.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hava *Lagförslag om fattigvården.*
 utfallit sålunda:

Ja — 39;

Nej — 37.

(Forts.)

2 §.

Godkändes.

3 §.

Denna paragraf hade följande avfattning:

Föräldrar äro pliktiga att utan fattigvårdssamhälles betungande försörja sina minderåriga barn. Enahanda försörjningsplikt åligger man gentemot hustrun.

I övrigt åligger det föräldrar och barn att i mån av behov, å ena, samt förmåga, å andra sidan, försörja varandra, så att de ej falla fattigvården till last. Försörjningsplikt, som här sägs, åligger ock hustru gentemot mannen.

Adoptant och adoptivbarn hava samma skyldighet att utan fattigvårdssamhälles betungande försörja varandra, som, enligt vad i denna paragraf sägs, åligger föräldrar och barn. Adoptivbarnets föräldrar äro i förhållande till det allmänna ej skyldiga att fullgöra försörjningen, där ej adoptanten blir ur stånd därtill.

Herr Klefbeck: Herr talman! Mot denna paragraf yttrade för en stund sedan herr Ström sina betänkligheter, och jag vill säga, att jag på det livligaste instämmer i dessa. Det gäller raden i slutet på andra stycket: »Försörjningsplikt, som här sägs, åligger ock hustru gent emot mannen.» Av utskottets betänkande framgår, att fängvårdsstyrelsen och kammarrätten redan uttalat betänkligheter emot ett sådant stadgande. Enligt detsamma *åligger* det en stackars hustru, som har att draga försorg om sig och sina barn, att även försörja sin man, som icke vill göra någonting för egen del och ännu mindre för hustru och barn. Gent emot detta säger utskottet allenast det, att detta stadgande är en naturlig konsekvens av makarnas civilrättsliga plikt att bidra till varandras underhåll. Ja, väl må det sägas vara en konsekvens men en konsekvens, som förefaller mig vara synnerligen obarmhärtig och som på ett orättmätigt sätt går ut över en stackars lidande, kämpande kvinna.

Vidare säger utskottet, att i sådana fall laga anspråk mot hustrun icke kan ifrågakomma. Ja det kan väl hända, att fattigvården icke ålägger henne att betala för mannen och barnen men bara det, att en sådan här dålig karl icke blott skall kunna utnyttja hustruns arbetsförtjänst, utan rent av pocka på att det är hennes skyldighet att försörja honom, finner jag vara i allra högsta grad upprörande. Jag har under min verksamhet här i Stockholm sett flerfaldiga exempel på hustrur, som slitit oerhört ont för att

Lagförslag om kunna försörja ett sådant odjur till man. Skall det då t. o. m. stå i lagen, att hon är *skyldig* att göra det? Jag yrkar, att sista meningen i andra stycket måtte utgå.
(Forts.)

Friherre Beck-Friis: Den fråga, som nu av herr Klefbeck berörts, är en känslöfråga. Om det bara gällde att hjälpa en hustru, som är nog olycklig att hava en supig eller på annat sätt förfallen man, skulle det vara lämpligt att gå med på herr Klefbecks förslag, men hustruns skyldighet att gent emot det allmänna svara för, att mannen ej faller fattigvården till last, utgör en naturlig konsekvens av makarnas civilrättsliga plikt att bidraga till varandras underhåll. Ej sällan händer det, att hustruns förmögenhetsförhållanden och inkomster äro sådana, att hon är i stånd att svara för mannens försörjning.

Det är dock här en lag det gäller, och då kan man icke göra den lagen så, att den egentligen endast gäller för undantagsfall. Jag är viss om, att där ett sådant fall förekommer, som herr Klefbeck och motionärerna närmast tänkt på, fattigvårdsstyrelsen nog kommer att ordna den saken, så att hustrun icke får någon svårighet därav. Här gäller som sagt att skriva en lag, som skall vara tillämplig alltid, och det går icke an att taga hänsyn till vissa ömmande fall.

Jag ber få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att beträffande nu föredragna paragraf vore yrkat, dels att paragrafen skulle godkännas enligt utskottets förslag, dels ock att paragrafen skulle antagas med utelämnande av sista punkten i andra stycket.

Vid sedermera enligt dessa yrkanden gjorda propositioner godkändes utskottets förslag till paragrafens lydelse.

4 och 6—10 §§.

Godkändes.

11 §.

Denna paragraf lydde:

(i *Kungl Maj:ts förslag*.)

1 mom. Ledamöter i fattigvårdsstyrelsen utses av fattigvårdssamhället till det antal, som med hänsyn till samhällets vidd och folkmängd erfordras, dock å landet minst tre och i stad minst fem; och skall minst en av ledamöterna vara kvinna.

(i *utskottets förslag*.)

1 mom. Ledamöter i fattigvårdsstyrelsen utses av fattigvårdssamhället till det antal, som med hänsyn till samhällets vidd och folkmängd erfordras, dock å landet minst tre och i stad minst fem; och *bör* minst en av ledamöterna vara kvinna.

(i Kungl Maj:ts förslag:)

2 mom. Suppleanter för ledamöterna utses av fattigvårdssamhället till minst dessas halva antal eller om ledamöternas antal ej är jämnt, till minst det antal, som är närmast över hälften. Minst en av suppleanterna skall vara kvinna.

3 mom. Då ledamöter och suppleanter i fattigvårdssyrelse väljas å kommunalstämma eller allmän rådstuga, iakttages, att varje röstande har en röst.

1 mom.

Godkändes.

2 mom.

Beträffande 1 och 2 mom. av 11 § hade reservation avgivits av herrar *Källman, von Koch, Leander, Strid, Larson* i Lerdala och *Olsson* i Ramsta, vilka anförde: »Utskottet erkänner kvinnornas betydelse för fattigvårdsarbetet och anser, att, om deras sakkunskap och uppfattning skola komma till sin rätt, kräves att de få någon representant inom fattigvårdsstyrelserna. Konsekvensen av denna uppfattning vore givetvis ett bifall till den kungl. propositionens förslag om obligatoriskt inval av en kvinna i varje fattigvårdsstyrelse. Då utskottet emellertid anser detta olämpligt och föreslår att ordet »skall» ersättes i det föreslagna stadgandet med ordet »bör», sker detta särskilt med hänsyn till befarad svårighet att å landsbygden finna lämpliga kvinnor för uppdraget. Denna uppfattning synes enligt vårt förmenande vittna om ett förvånande underskattande av landsbygdens kvinnor. Såsom departementschefen yttrar, kräves för uppdragets fullgörande huvudsakligen ett sunt, praktiskt förstånd samt intresse och medkänsla för fattiga och lidande medmänniskor; och att finna kvinnor med dessa egenskaper överallt i vårt land, torde förvisso ej erbjuda några svårigheter. Med kännedom om de fördomar, som bland männen råda i fråga om kvinnornas deltagande i det kommunala livet över huvud och om kvinnornas vana att hålla sig undan och underskatta sig själva, torde ett stadgande om obligatoriskt inval av kvinnor vara i många fall nödvändigt för att tillförsäkra dem plats inom styrelserna. Vi yrka därför bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna paragraf.»

Herr *Larson, Edward*: I min egenskap av reservant i denna fråga skall jag be att få säga några ord. Det är ju så, att det i den kungl. propositionen förekommande ordet »skall» av utskottet utbyts emot ordet »bör». Såsom det huvudsakligaste skälet emot

(i utskottets förslag:)

2 mom. Suppleanter för ledamöterna utses av fattigvårdssamhället till minst dessas halva antal, eller om ledamöternas antal ej är jämnt, till minst det antal, som är närmast över hälften. Minst en av suppleanterna bör vara kvinna.

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

att i lagtexten införa, att en kvinna skall vara ledamot i fattigvårdsstyrelse hava från flera håll anförts, att det torde vara svårt att finna en kvinna, inom varje kommun, som är lämplig. Ett sådant argument anser jag alldeles underskatta våra kvinnor, samtidigt som man alldeles överskattar männens lämplighet i detta hänseende. Jag vågar påstå, att, skulle man inom nuvarande fattigvårdsstyrelser göra en undersökning för att utröna ledamöternas lämplighet för detta uppdrag och göra en utgallring av dem, som vore olämpliga, skulle det bliva en fruktansvärd manspillan. Det är långt ifrån så, att alla män, som inväljas i en fattigvårdsstyrelse äro lämpliga därtill, utan fast mer är det nog många, som äro synnerligen olämpliga, och det stora behovet av en reform av fattigvården talar också sitt tydliga språk, att männen icke förstå eller velat förstå nutidens krav såsom önskligt och behöfligt hade varit.

Fattigvård innefattar meddelande av vård och uppfostran åt barn, sjukvård åt abnorma och med kroniska lidanden behäftade, hjälp åt ensamma barnaföderskor, underhåll åt sjuka och hjälplösa åldringar, hushållsgöromål m. m.

I det dagliga livet är det ju våra kvinnor, som få utföra huvudparten av detta arbete och om de då kunna göra det i den mindre familjen, varför skulle de icke kunna göra det i den större, samhället. Jag tror för min del, att de äro synnerligen väl skickade för detta uppdrag och jag tror att det är vida lättare att i en kommun finna en kvinna som är lämplig till ledamot i fattigvårdsstyrelsen, än det är att finna 4 å 5 män.

Nu har från visst håll sagts, att med den avfattning som lagtexten fått, kommer man att så mycket som möjligt verka för att få in kvinnor i de olika styrelserna. Ja, i ett fåtal fall blir det nog så, men det blir dock mera undantagsvis. Min bestämda övertygelse är, att om det icke blir obligatoriskt, att en kvinna skall väljas, så blir det heller icke många valda. Det är i varje fall en stor orättvisa och ett förnärmande emot kvinnan att säga, att hon icke är lämplig. För min del anser jag, att det icke finns något område i det offentliga livet, som kvinnan är så skickad för eller där hon har en så stor uppgift att fylla som just i fråga om barnavård, sjukvård och fattigvård, och det vore säkerligen mycket lyckligt för de stackars människor, som äro beroende av fattigvården, om lagen kunde skrivas så, att en kvinna skall väljas i varje fattigvårdsstyrelse.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Friherre Beck-Friis: Jag hade tänkt inskränka mig till att yrka bifall till § 11 2 mom. Då vi redan bifallit det första momentet, så finner jag icke anledning att avfatta det andra på annat sätt, men efter herr Larsons anförande, måste jag, herr talman, anhålla få säga några ord.

Det förefaller mig nästan, som om herr Larson icke hade läst vår motivering. Han ansåg, att vi skulle hava tagit något slags avstånd ifrån lämpligheten att hava kvinnan i fattigvårdsstyrelsen. Tvärtom, hela motiveringen utgår från att vi finna det synnerligen

lämpligt och att man visst bör taga vara på kvinnans kraft för dessa uppdrag. Men om man också har den åsikten och anser, att det är det allra viktigaste, så är det dock ett mycket stort steg därifrån och till att säga, att en kvinna »skall» vara ledamot av styrelsen. Då är den frågan absolut obligatorisk. Det har dock visat sig under diskussionen i utskottet, att det med all säkerhet här och var på landet, t. ex. i många mindre kommun, icke finnes någon kvinna, som direkt vore lämpad härför. I andra kommuner kanske det nog finns kvinnor, som äro lämpliga härför, men vilkas bostäder icke ligga så till, att de utan stora svårigheter skulle kunna deltaga i sammanträdena, och det är detta som gör, att utskottet velat i motivationen så starkt som möjligt framhålla det lämpliga och önskvärda i att kvinnor såsom ledamöter delta i fattigvårdsstyrelsernas arbeten, men utskottsmajoriteten har dock icke velat gå så långt, som Kungl. Maj:t föreslagit genom det obligatoriska »skall», utan har utbytt detta »skall» emot »bör», ty med den motivering vi föreslagit, håller jag för sannolikt att i de allra flesta fattigvårdsstyrelser blixa kvinnor invalda.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr A n t o n s s o n: Herr greve och talman, mina herrar! Enligt gällande kommunalförfattning äro såväl män som kvinnor röst- och valberättigade jämväl vid val av fattigvårdsstyrelse. Det bestämmes ju också i nästa § av här föreliggande förslag, att till ledamöter i fattigvårdsstyrelse kunna väljas svenska män och kvinnor, som fyllt 25 år. Det torde sålunda få anses tämligen överflödigt att i § 11 införa en föreskrift om att minst en kvinna »skall» väljas. Detta stadgande kan välja olägenhet i fall vederbörande, som hava att förrätta valet, icke hava tillgång på någon intresserad kvinna eller anse det för övrigt vara mindre lämpligt. Kommitténs ursprungliga förslag innehåller ingen bestämmelse om att minst en av ledamöterna skall vara kvinna. Det är Kungl. Maj:t som i sin proposition framburit detta förslag. Utskottet har i viss mån modifierat förslaget och ändrat ordet »skall» till »bör». Enligt min uppfattning torde det vara bäst att om något i detta sammanhang skall nämnas om val av kvinna man håller sig till utskottets förslag och icke följer Kungl. Maj:t i denna punkt. Bestämmelsen är som sagt obehövlig, därför att män och kvinnor i detta avseende äro lika berättigade.

Jag ber dock att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i fråga om nu förevarande moment yrkats, dels att detsamma skulle godkännas med den lydelse utskottet förordat, dels ock att kammaren skulle antaga Kungl. Maj:ts förslag i motsvarande del.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande av utskottets förslag vara med övervägande ja besvarad.

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

3 mom.

Vid detta moment hade reservation anförts av friherre *Beck-Friis* samt herrar *Antonsson*, *Meurling*, *Tisell*, *Hederstierna*, *Magnusson* i Tumhult och *Nils Nilsson*, vilka av angivna orsaker hemställt, att momentet måtte ur lagen utgå.

Friherre *Beck-Friis*: Herr talman! Detta moment innehåller vad som skall iakttagas vid röstning, då fattigvårdsstyrelse skall tillsättas. Att detta Kungl. Maj:ts förslag har tillkommit, kan icke annat än överraska mig och många. Under hela den mer än tio-åriga behandling, som detta ärende haft, innan det nu förelagts riksdagen, har såvitt jag kan se, frågan icke en enda gång upptagits om att det skulle föreskrivas någon särskild rösträtt vid tillsättande av fattigvårdsstyrelse, utan detta tillägg har synbarligen tillkommit vid ärendets sista behandling inom departementet, innan proposition framlades för riksdagen. Således har icke någon myndighet hörts över den bestämmelse, som Kungl. Maj:t här vill tillägga. Vad har då Kungl. Maj:t för skäl därtill? Jo, Kungl. Maj:t vill egentligen stödja sig på att vid pensionsförsäkringens antagande beslöts av riksdagen, att pensionsnämnderna skola tillsättas med enmansröstning; men ser man djupare på den frågan, så är det väl en bra stor skillnad mellan en pensionsnämnd och en fattigvårdsstyrelse. En pensionsnämnd är ju egentligen endast, om jag så får säga, ombud i en socken för pensionsstyrelsen, och i pensionsnämnden tillsätter Konungens befallningshavande ordförande. Vid pensionsnämndens sammanträde har pensionsstyrelsen sitt särskilda ombud. Vad är då fattigvårdsstyrelsen? Jo, det blir ju fattigvårdssamhällets, d. v. s. i detta fall socknens förtroendenämnd, som får sköta denna i många socknar kanske största ekonomiska fråga. Där hava vi nu också en stor skillnad emellan pensionsnämnd och fattigvårdsstyrelse. Pensionsnämnden har icke något som helst att göra med kommunens ekonomi, under det att fattigvårdsstyrelsen, som jag nyss nämnde, kanske kommer att handhava mången sockens största ekonomiska spörsmål. Av vad jag nu sagt torde framgå den stora skillnaden mellan pensionsnämnds och fattigvårdsstyrelsers både sammansättning och verksamhet.

Under sådana förhållanden kan jag icke finna, att det kan finnas något som helst skäl för att man skulle välja fattigvårdsstyrelsen på annat sätt än man väljer alla andra förtroendenämnder inom socknen.

Herr statsrådet säger i sitt anförande i statsrådsprotokollet, att han tror, att fattigvårdsstyrelsen skulle få ett så mycket större förtroende, att nästan hela fattigvården skulle kunna höjas till ett högre plan, om man tager detta demokratiska steg och bestämmer per-capita-röstning vid fattigvårdsstyrelsens tillsättande. Jag har mycket svårt att tro, att detta har någon inverkan. Det låter nog kanske bra, när man sitter och vid skrivbordet resonerar om saken, men i verkligheten tror jag icke att det har något att betyda. Det

kommer i de flesta fall med all säkerhet att i fattigvårdsstyrelsen inväljas sådana män, som inom socknen omfattas med förtroende och bruka sköta dess angelägenheter och särskilt dess ekonomiska angelägenheter. Då finnes för mig ingen som helst anledning att tänka, att andra grunder här skola tillämpas än som gälla för kommunala nämnder i allmänhet.

*Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)*

Vidare pekade herr statsrådet på en vid innevarande års riksdag framlagd proposition angående omläggning av röstskalan. Därpå svarar jag: låt då detta vara detta. Låt rösträttsfrågan behandlas för sig och fattigvårdsfrågan för sig, men blanda ej ihop rösträtt och fattigvård.

Jag hemställer alltså, herr talman, under mom. 3 i förevarande §, om bifall till reservationen d. v. s. att förenämnda mom. måtte ur lagen utgå.

Herr von Koch: Den föregående ärade talaren nämnde, att denna fråga icke förevarit till behandling hos myndigheterna, innan Kungl. Maj:t framlade den i propositionen. Detta är ju riktigt, man det torde i alla fall icke vara något skäl, varför man icke nu skulle tänka sig in i förslaget och eventuellt antaga detsamma. Under den förberedande behandlingen har Kungl. Maj:t ju i alla fall gjort andra viktiga tillägg i lagförslaget.

Om jag har förstått den Kungl. propositionen i denna del rätt, så har man därmed velat vinna en ökad förståelse för fattigvården. Man har ansett, att enröstsystemet vid val av fattigvårdsstyrelse skulle vara ett lämpligt medel, jämte åtskilliga andra, att så att säga höja fattigvårdens anseende i kretsar, där fattigvården för närvarande betraktas med misstro och kanske till och med med avsky. Det kan förväntas, att de breda lagren skulle hava mera förtroende för en styrelse, som är vald efter enröstsystemet än efter nuvarande röstsystem. Jag tror, att många skulle genom en styrelse, vald på detta sätt, finna en ökad garanti för att styrelsen skulle hava mera förståelse för de mindre bemedlades omständigheter och ekonomiska förhållanden och bliva bättre lämpad att avhjälpa nöden.

Jag tror icke den ärade talaren har rätt då han säger att detta är ett förslag, som tillkommit vid skrivbordet, utan det är nog en anordning, som man tänkt vidtaga just i rent praktiskt syfte.

Varför jag vågar påstå detta är därför, att man vid genomförandet av pensionsförsäkringslagen just bestämt sig för detta val sätt och därigenom också vunnit ökad förståelse för pensionsföräkringen; när vidare riksdagen förlidet år hade till behandling frågan om s. k. kommunala arbetsnämnder i samband med förslaget om allmän tjänsteplikt, så framlades av Kungl. Maj:t just samma val sätt beträffande dessa kommunala arbetsnämnder. Naturligtvis var syftet det att vinna ökad förståelse för det arbete, som de kommunala arbetsnämnderna skulle komma att utföra. Jag tror därför att, efter vad som redan vid föregående tillfällen visats vara fallet, denna bestämmelse har betydelse just i ett viktigt avseende,

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

nämligen då det gäller att skapa större förtroende för själva nämndens arbete. Jag ber att till detta få lägga, att erfarenheterna i utlandet även tala samma språk. Såsom herrarna känna, är det exempelvis i England så, att de lokala fattigvårdsmyndigheterna väljas av kommunens röstberättigade utan något flerröstsystem och utan något hinder av försummad skattebetalning. Den anordningen har man vidtagit just med tanke på att öka förtroendet till den styrelse som skall hava att göra med de mindre bemedlades och fattigas förhållanden.

Den föregående ärade talaren, som tillika här är reservant, gjorde en jämförelse mellan pensionsnämnden och fattigvårdsstyrelsen och kunde icke finna, att de hava samma befogenhet. Därför skulle det heller icke vara lämpligt att välja fattigvårdsstyrelse på samma sätt som pensionsnämnd. Jag vill emellertid säga, att det är icke något skäl för att man icke skulle kunna använda sig av samma valsätt till båda dessa kommunala nämnder. För övrigt vill jag säga, att skillnaden mellan pensionsnämnds och fattigvårdsstyrelsens sammansättning icke är så stor som den ärade talaren nämnde, ty även i fattigvårdsstyrelsen finnes en självskriven medlem, nämligen prästen, och enligt Kungl. Maj:ts förslag dessutom vederbörande provinsial- och stadsläkare, vilka skulle ha säte och stämma där.

Jag tror mig med detta ha visat, att saken är av den betydelse, att man bör hålla på det förslag, som från Kungl. Maj:ts sida framlagts, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr Magnusson, Gerhard: Herr talman! Ifråga om speciellt detta moment är ingenting annat att göra än att yrka bifall till utskottets förslag. Varför jag emellertid begärde ordet är, att jag skulle vilja säga, att frågan är väl egentligen av mera personlig art än en lagfråga. Det beror kanske mest på det personliga omdömet och icke minst på det inflytande och den makt, man eventuellt kan ha i en kommun, därför att man skattar sig eller så mycket, utan det beror på, att man har den uppfattningen, att den eller den personen kanske är den lämpligaste till att övertaga det eller det uppdraget. Jag tror således, att man i detta fall får anse den rent personliga uppfattningen mera betydelsefull än annars. Det gäller särskilt detta moment av föreliggande paragraf; och jag ber därför att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan i den bestämda övertygelsen, att man härmed kommer längst i detta avseende.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talman, att i avseende å nu föredragna moment vore yrkat, dels att detsamma skulle godkännas, dels ock, av friherre *Beck-Friis*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid momentet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till friherre Beck-Friis yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och antogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som antager det förslag, som innefattas i den av friherre Beck-Friis m. fl. vid 11 § 3 mom. av andra särskilda utskottets i utlåtande nr 1 punkten A 1 framställda lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets förslag i denna del.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 51;

Nej — 29.

12 §.

Godkändes.

13 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Kyrkoherden eller hans ställföreträdare är berättigad att deltaga i fattigvårdsstyrelsens förhandlingar och beslut. I annexförsamling, där komminister finnes anställd, äger denne eller den hans tjänst förestår nämnda befogenhet, när kyrkoherden ej själv är tillstädes.

I stad äger stadsläkaren eller, om flera än en stadsläkare finnas, förste stadsläkaren, rätt att deltaga i fattigvårdsstyrelsens förhandlingar. På landet äga provinsialläkaren och extra provinsialläkaren sådan befogenhet i de till deras distrikt hörande fattigvårdssamhällen.

Vid förevarande paragraf hade reservation avgivits av, utom annan, herrar *Källman, Leander, Strid, Hedström, Larson* i Lerdala och *Olsson* i Ramsta, vilka, förklarade sig hava av andragna orsaker ansett, att 13 § 1 stycket bort erhålla följande lydelse:

Kyrkoherden eller hans ställföreträdare är berättigad att deltaga i fattigvårdsstyrelsens förhandlingar. I annexförsamling, där komminister finnes anställd, äger denne eller den hans tjänst förestår nämnda befogenhet, när kyrkoherden ej själv är tillstädes.

Lagförslag om
fattigvården.

(Forts.)

Herr Larsson, Edvard: Herr talman! Såsom av betänkandet framgår har jag reserverat mig mot förslaget, att kyrkoherde fortfarande skall vara självskrivnen ledamot av fattigvårdsstyrelsen. Jag anser nämligen, att sådana undantagsbestämmelser icke äro till nytta vare sig för pastor eller för församlingen. En dylik bestämmelse är en gammal kvarleva från en svunnen tid som förr eller senare måste bort. Intresset för fattigvården skall säkert hos prästerskapet bli lika stort om icke större, därest denna bestämmelse borttages, och jag tror icke, att det hittills kunnat påvisas, att den i praktiken i någon nämnvärd grad visat några särskilt fruktbarande resultat. Jag erkänner villigt, att det är många av våra präster, som nedlägga ett mycket gott och välsignelserikt arbete för vår fattigvård, men det är långt ifrån alla präster, som äro intresserade därav. Pastors självskrivnenhet att deltaga i förhandlingarna bestrides icke, men för att få deltaga i besluten bör han liksom övriga ledamöter i fattigvårdsstyrelsen inväljas i densamma. Antag, att en fattigvårdsstyrelse missköter sig — sådant kan ske — och således icke får decharge. Då skulle likväl en av ledamöterna, pastor, vara självskrivnen i den nya fattigvårdsstyrelse, som måste avlösa den gamla. Det är väl en underlig rättsordning, som säkerligen skulle leda till många ledsamheter inom samhället. Skaraborgs läns landsting har också i sitt yttrande anfört ett annat mycket tungt vägande käl, som jag ber att få uppläsa: »Landstinget anser det särskilt mindre välbetänkt att låta kyrkoherdarnas stundom unga, oerfarna och i synnerhet med annexförsamlingarnas förhållanden mindre förtrogna vikarier, vilka icke hava skyldighet att bidra till fattigvårdssamhällenas utgifter, rätt att deltaga i beslut, som i de flesta fall medföra utgifter för samhällena.» Det kan icke under sådana förhållanden bestridas, att det blir en viss misstämning inom ett samhälle med en sådan ordning, och det blir säkerligen icke till nytta för fattigvården. Jag är av den uppfattningen, att det icke är genom lagar, som prästerna skola stärka eller befästa sin ställning utan det är på helt andra vägar och med helt andra medel, och därför ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr von Koch: Föreliggande fråga har varit föremål för utskottets noggranna behandling, emedan det förelåg en motion i densamma, däri yrkades avslag på förslaget, att prästen skall deltaga i fattigvårdsarbetet. Det ligger onekligen visst fog i föregående yttrande, däri det sades, att självskrivnenhet egentligen är något mindervärdigt, då det kan vara förenat med vissa svårigheter att utkräva det ansvar, prästen under vissa förhållanden skulle ikläda sig i jämförelse med andra ledamöter i styrelsen. Men jag tror dock, att erfarenheten visat, att någon fara här icke föreligger. Väsentligare är hänsynen till prästens insats i fattigvårdsarbetet. Det finns visserligen platser i vårt land, där prästerna icke visat något större intresse för detta arbete, men det finns också platser,

där prästens intresse varit mycket levande och där han snart sagt varit en reformator på området, och jag undrar i alla fall, om icke, såvida jag icke är illa underrättad, intresset bland prästerna på detta område är i stigande. Särskilt de unga prästerna, som gå ut i arbetet, ha visat sig i ett mycket stort antal besjälade av levande intresse för denna verksamhet.

*Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)*

Det är också andra skäl, som tala för att bibehålla prästens självskrivenhet inom fattigvården. Han har sedan uråldriga tider deltagit i detta arbete. Vidare besitter han mycket stor kännedom om förhållandena. Han äger mycket stor personalkännedom och är en person, som man ofta vänder sig till vid behov av hjälp. Jag kan icke neka till att jag tror, att det vore ett misstag att nu, såsom några reservanter föreslå, helt och hållet slopa prästens arbete inom fattigvården, eller att såsom andra reservanter göra föreslå att endast ge honom rätt att deltaga i handläggningen men icke rätt att deltaga i besluten. Jag tror, att för fattigvårdens fortsatta främjande, särskilt då man tager hänsyn till det kommande omorganisationsarbetet under de år, som förestå — skall det vara av betydelse, att prästen fortsätter arbetet på detta område, och jag kan icke anse lämpligt att ge honom rätt att deltaga i förhandlingarna men icke i besluten. Skall han ha något intresse av saken, måste han ha rätt att deltaga även i besluten, ty först då har han anledning att sätta sig in i föreliggande frågor.

Vid vägande av skälen för och emot förefaller det mig alltså, att övervägande skäl tala för, att prästen bibehålles i nu nämnda egenskap, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till paragrafen oförändrad.

Herr Nils son, Nils: Herr greve och talman, mina herrar! Det har framhållits av några talare, att självskrivenhet alltid skulle vara betänkelig och att man icke skulle kunna tillåta någon att vara självskriven ledamot av en styrelse. Ganska anmärkningsvärt är emellertid, att denna betänklighet mot självskrivenheten merendels går ut över prästerna. Jag vill emellertid såsom min åsikt framhålla, att prästerna äro synnerligen lämpliga att vara ledamöter av fattigvårdsstyrelserna. Man kan icke förneka, att icke prästhemmen på landet i viss mån varit bärare av en kultur just på landsbygden, en kultur, som satt djupa märken efter sig i landsbygdens kulturella utveckling. Det har framhållits särskilt, att unga präster icke skulle lämna sig såsom ledamöter i fattigvårdsstyrelsen därför att de skulle vara ur stånd att bedöma dessa saker, men jag anser att just de unga prästerna är det, som man för denna uppgift skall lita till. Det är de, som äro besjälade av företagsamhet och av den humanitära anda, som man med rätta anser skall karakterisera fattigvårdsarbetet i landet. Det är med djupt rotad övertygelse, jag här går att tala för prästens självskrivenhet såsom ledamot av fattigvårdsstyrelsen. Jag har för min del ansett, att denna betänklighet mot självskrivenhet, då den gäller prästerna, har sin

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

grund i den animositet mot allt vad präster heter, som man kan säga möter överallt i dessa tider och som särskilt karakteriserar vänstertänkandet. För min del vill jag framhålla, att skall man följa principen att utesluta prästerna från allt deltagande i det kommunala livet, utesluter man dem som självskrivna ordförande i skolrådet, utesluter man dem som självskrivna ledamöter i fattigvårdsstyrelsen, ja, då isolerar man prästerna fullständigt från deras församlingar. De komma aldrig att göra någon bekantskap med församlingarna, ty från predikstolen kunna de icke göra det, emedan de där träffa endast ett fåtal av församlingsborna. Vill man, att prästerna skola öva en välsignelsebringande verksamhet, att de skola vara med i detta fattigvårdsarbete, som de med rätta utöva och som tillkommer dem, då skall man icke motsätta sig att de komma ut i församlingarna och lära känna församlingsborna, lära sig samarbeta med dem, då de råka dem i styrelser och nämnder vid sammanträden och i församlingsbornas hem. Detta är rätta vägen. På den vägen kan det uträttas något. Det har jag många exempel på från min egen hembygd, och det är den väg, varpå prästen bäst träffar sina församlingsbor och på detta sätt kan han göra den bästa nyttan i sin församling. Om nu en präst icke skulle vara lämplig att vara ledamot av fattigvårdsstyrelsen, vartill skulle han då vara lämplig? Jag tycker, att det ligger särskilt för prästerna att sysselsätta sig med de fattiga i församlingen och skapa trevnad för dem. För det arbetet äro prästerna ofantligt väl lämpade. Vi skola anse dem såsom en god hjälp vid utövande av denna verksamhet inom församlingarna, och därav kan fattigvården endast ha gott att vänta. Det av en talare anförda skälet mot prästernas självskrivnenhet som ledamöter i fattigvårdsstyrelserna i det fall, att en styrelse missköter sig och blir satt ur funktion därvid det då skulle vara olämpligt, att prästen bleve ledamot även av nästa fattigvårdsstyrelse — vilken skulle avlösa den ur funktion satta styrelsen — finner jag icke alls bärande. Jag anser tvärtom, att det kan vara till nytta att åtminstone en ledamot av fattigvårdsstyrelsen icke faller under de partisynpunkter, som möjligen kunde bliva bestämmande för valet av ny fattigvårdsstyrelse. Jag anser att det är en förtjänst för det fortsatta arbetet inom den nya fattigvårdsstyrelsen att en ledamot från den avgångna styrelsen även får säte i den nya.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Magnusson, Gerhard: Herr talman! Man kan diskutera länge och mycket, huruvida man bör erkänna prästens självskrivna rättighet att i detta avseende vara med i besluten eller endast deltaga i förhandlingarna i fattigvårdsstyrelsen. Jag för min del har gått ut ifrån detta, och har förresten vid utskottsbehandlingen av ärendet kommit underfund med, att man måste erkänna att prästen ute i församlingen har särskilt stora förutsättningar att sätta sig in i detta arbete och att han för den skull på något sätt bör vara med däri. Men då har jag tagit som en naturlig konsekvens: skall han vara med i förhandlingarna, skall han vara med

och bereda en hel del fattigvårdsärenden, då anser jag också, att han bör taga konsekvenserna och deltaga i besluten. Han skall taga den konsekvens som formulerats i § 21, det vill säga: han skall också ansvara för de beslut i vilka han deltagit. I § 21 föreslås ju följande: »Envar ledamot av fattigvårdsstyrelsen ansvarar gemensamt med de övriga för de medel, som styrelsen haft under sin förvaltning, ävensom för de säkerhetshandlingar, mot vilkas antaglighet han icke gjort anmärkning till protokollet. Denna ansvarighet fortfar, till dess förvaltningen blivit godkänd av fattigvårdssamhället eller, om klander anställes av vederbörlig domstol eller ock till dess natt och år efter räkenskapernas avlämnande förflutit, utan att klander blivit i laga ordning anställt.» Jag anser sålunda, att skall prästen vara med om föredragningen eller beredningen av ärendena, skall han vara med i förhandlingarna, då bör han också vara med i besluten och taga ansvaret av dessa beslut. Jag menar, att det blir konsekvens i hela saken. Jag kan därför icke vara med på denna reservation, som skulle låta honom vara med om besluten men befria honom från ansvaret för dem.

Herr talman, jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr Larson, E d v a r d: Endast ett par ord. Den näst föregående ärade talaren yttrade, att jag sagt, att prästen icke lämpligen borde deltaga i fattigvårdsarbetet. Om jag yttrade mig på det sättet, var det emellertid alldeles motsatt mot vad jag tänkte. Tvärtom försökte jag säga, att hans verksamhet där i vissa fall verkat mycket gott, men att självskrivnenheten var en gammal kvarleva och därför borde tagas bort. Jag betvivlar visst icke att på många håll prästerna nedlagt ett stort arbete i fattigvården ute i samhällena, men jag får säga, att det tal som den ärade talaren kom med om prästernas i allmänhet hängivna arbete åt fattigvård är för mig fullkomligt främmande, och ändå har jag deltagit i det kommunalpolitiska livet sedan jag var ganska ung. Det är naturligtvis olika på olika platser. För min del har jag ännu aldrig sett någon präst vara med på något fattigvårdssammanträde. Jag vill påpeka, att det finns en del präster, som icke äro intresserade av fattigvården, ehuru de äro självskrivna ledamöter i styrelsen, men bleve de invalda i styrelsen skulle nog intresset komma enligt mitt förmenande.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Olsson, L a r s: Jag får säga, att jag är med om, att prästen bör hava rättighet att deltaga i förhandlingarna vid fattigvårdsstyrelsens sammanträden, men däremot anser jag det vara oformligt, att han skall vara med i besluten, såvitt han icke har ansvarsskyldighet enligt 21 paragrafen. Skulle emellertid riksdagen besluta, att prästen skall hava ansvarsskyldighet, kan det göra, att prästerna draga sig tillbaka från fattigvårdsarbetet, vilket dock sammanfaller med deras livsgärning. Jag tror därför att praktiskt sett det från flera synpunkter är rätt, att prästen äger befogenhet att endast del-

Lagförslag om
fattigvården.

(Forts.)

taga i förhandlingarna. Kan han därvid giva goda råd, som anses acceptabla, tänker jag nog att fattigvårdsstyrelsens ledamöter följa dem. Men det är icke rätt, att han skall vara med om besluten, om han icke har ansvarsskyldighet, ty då kan han fälla den avgörande rösten för bifall till ett beslut, vars konsekvenser bli ganska svåra. Om han nu åter skulle vara med i beslutet, måste han som sagt vara ansvarig därför, ty är han icke ansvarig för beslutet på samma sätt som de övriga, då kan man icke utreda vilka som medverkat till ett visst beslut eller deltagit i avgörandet av en fråga.

Jag ber därför herr talman att få yrka bifall till den av herr Källman med flera i denna del vid betänkandet fogade reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder framställda yrkanden gjorde propositioner, först på godkännande av nu föredragna paragraf i enlighet med utskottets förslag samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Källman m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen; och förklarade herr talman, efter att hava upprepat propositionen på godkännande av utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Lars*, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 13 § av andra särskilda utskottets i utlå-
tande nr 1 framställda förslag till lag om fattigvården, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Källman m. fl. vid förevarande paragraf avgivna reservationen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 23.

14—31 §§.

Godkändes.

32 §.

Denna paragraf hade följande avfattning:

I fråga om anordningarna vid fattigvårdsanstalt, som i 31 § sägs, skall iakttagas, att åt män och kvinnor beredes bostad i sär-

skilda rum samt att, därest sinnessjuka, sinnesslöa, tuberkulösa eller med svårare sjukdom behäftade understödstagare icke kunna erhålla vård å anstalt, som i 35 § avses, utan måste intagas å fattigvårdsanstalten, dessa vårdas i särskilda rum eller avdelningar, så vida ej i särskilda fall annat finnes kunna ske utan men för den sjuke eller övriga understödstagare.

*Lagförslag om
fattigvården.*
(Forts.)

Aven i övrigt bör noga tillses, att en lämplig fördelning av understödstagarna äger rum. Där så ske kan, böra äkta makar få bo tillsammans för sig, om ej någon av dem önskar annorlunda.

A anstalten bör tillfälle beredas till arbete för sådana understödstagare, som äro i någon mån arbetsföra.

Minderårig över två år må icke annat än tillfälligtvis och till dess annan anordning hunnit träffas intagas å fattigvårdsanstalt, där ej en från den övriga anstalten skild avdelning för barns omhändertagande och vårdande inrättats.

Beträffande denna paragraf hade reservation avgivits av herrar *Källman, von Koch* och *Leander*, som anfört: »Stadgandet om anstaltens upprättande utgör en av de hörnstenar, varpå Kungl. Maj:ts förslag till reformerad fattigvårdslag vilar. Men lika viktigt som det är, att tidsenliga anstalter komma till stånd, lika angeläget är det, att de bliva väl skötta. Om icke värden av desamma och av dem, som i dessa anstalter böra erhålla ett verkligt hem, anförtros åt personer, som äro vuxna sitt uppdrag, äventyras lätt, vad man med föreskriften om anstaltsvård velat vinna. Av synnerlig vikt måste det anses vara, att de, som sättas att förestå anstalterna, äro i besittning av erforderliga förutsättningar för kallet. Vi ha därför ansett, att ett stadgande därom bort inflyta i själva lagtexten, samt med anledning av herr Leanders motion inom utskottet yrkat, att efter 3:e stycket i § 32 ett nytt stycke skulle införas av följande innehåll:

Till föreståndare eller föreståndarinna för anstalten må endast antagas person, som äger nödiga förutsättningar för skötande av dylik befattning.»

Herr von Koch: Herr talman! Vid denna paragraf hava några reservanter yrkat på ett tillägg av följande lydelse:

»Till föreståndare eller föreståndarinna för anstalten må endast antagas person, som äger nödiga förutsättningar för skötande av dylik befattning.»

Förhållandet är nämligen, att den här lagen innehåller en massa detaljbestämmelser om anstaltsvård, men märkvärdigt nog förekommer icke ett enda ord om det egentligen viktigaste av allt, nämligen ledningen av anstalterna. Enligt min mening och min erfarenhet är detta en ganska betänkelig brist. Det kan nämligen omförmälas en hel del erfarenheter av att en kommun nedlagt stora kostnader för att få till stånd en lämplig anstalt, men att resultatet i alla fall blivit mycket klen, emedan en olämplig person satts att leda anstalten. Nu kan det måhända sägas, att det är onödigt att i lagen

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

stadga något om denna sak, och utskottet har även antytt, att det skulle vara en självklar sak och ligga i sakens natur, att fattigvårdsstyrelserna till dessa platser tillsätta personer, lämpliga för uppdraget. Men tyvärr, erfarenheten är icke sådan, utan tvärtom är det på många ställen uteslutande ekonomiska hänsyn, som komma i betraktande. Man tager den person, som vill åtaga sig platsen för lägsta avlöningen. Jag tror för min del, att det skulle vara mycket lyckligt, att i lagen några ord sades om denna sak. Reservanterna begära naturligtvis ej, att det skall fordras något slags examen för att vinna anställning eller fordras någon lång utbildning eller dylikt, utan endast att de personer, som anställas, skola äga nödiga förutsättningar för skötande av dylik befattning. Kommer detta in i lagen, utgör det icke något som helst hinder för att en kommun kan välja en över huvud taget lämplig person till befattningen, även om tillfredsställande betyg och examen ej kunna presteras. Men det är en ofantlig fördel, att man utestänger en del personer, som icke hava några som helst kvalifikationer för uppdraget i fråga.

Jag vore mycket tacksam, om kammaren ville beakta denna sak. Den förefaller så ofantligt betydelselös för den som ej satt sig in i saken, men den är i själva verket av ganska betydande räckvidd. Det är ju på det viset inom fattigvården, att det efter hand uppstått en strävan att få dugliga krafter, som ägna sig åt detta synnerligen uppslitande och svåra arbete. Man har sammanslutit sig, anordnat kurser och utdelat stipendier samt sökt på olika sätt främja verksamheten, men hindret för framgången är, att en och annan och för resten rätt många s. k. rötägg blivit antagna, som icke äro lämpliga för uppdraget i fråga och som därför sätta ned hela kåren och bidraga till att sänka standarden över huvud.

Det är ur denna synpunkt jag tror, att riksdagen skulle skänka dessa personer, som hava detta uppslitande arbete, en verkligt god hjälp, om det finge stå någonting i lagen om den saken. Det är icke tillräckligt, att det står i reglementet. Där passar det icke, och ingen har förutsatt, att det skulle stå i reglementet. Står det däremot i lagen, blir det en hjälp för dessa funktionärer i deras strävan att höja sig själva och vinna ökad insikt i sitt arbete.

Jag nödgas yrka på det tillägg, jag nyss antytt, och jag gör det så mycket hellre, som jag erfarit, att andra kammaren antagit samma tillägg. Jag tillåter mig alltså, herr greve och talman, att yrka bifall till reservationen.

Greve W a c h t m e i s t e r, A x e l: Herr talman, mina herrar! I likhet med den föregående ärade talaren och reservanten anser jag, att det är en brist i lagen, att det icke intagits något som helst stadgande angående kvinnor eller män, som sättas att sköta fattigvårdsanstalterna. Denna skötsel är dock av vital betydelse. Man må lägga ned huru stora kostnader och hur stort arbete som helst för att få fullt tidsenliga anstalter, är skötseln underhållig, är allt förfelat. Nu har utskottet mycket optimistiskt sagt, att det är självfallet, att fattigvårdsstyrelserna skola låta sig angeläget vara

att skaffa de bästa möjliga krafterna. Ja, så borde det vara, men är det alltid så? I praktiken är det icke alldeles uteslutet, att man även skattar åt ekonomiska hänsyn, och söker få de *billigaste* krafterna. Nu medger jag, att det är mycket svårt att formulera denna bestämmelse. Reservanternas förslag är rätt så allmänt formulerat, och kanske det icke heller betyder så mycket, men jag är övertygad, att om en sådan bestämmelse finnes, den vore ett gott stöd åt Konungens befallningshavande vid kontrollen över skötseln av anstalterna.

*Lagförslag om
fattigvården.*
(Forts.)

För min del får jag instämma med den föregående talaren i hans yrkande, att detta tillägg enligt reservanternas förslag måtte göras.

Herr Antonsson: Denna paragraf har varit föremål för långa överläggningar inom utskottet, som slutligen resulterade däri, att utskottsmajoriteten icke ansåg lämpligt att föreslå en dylik bestämmelses infogande i utskottets förslag till denna paragraf. Det framhölls med synnerlig styrka, att man måste tillse att fattigvårdssamhällets ekonomi, särskilt de mindres icke äventyrades genom allt för långt gående fordringar. Det är, som den föregående ärade talaren nämnde, alldeles klart, att fattigvårdsstyrelsen bör söka få till föreståndare eller föreståndarinna den person, som är allra bäst passande för den plats, varom det är fråga. Att däremot föreskriva särskilda kvalifikationer ansågs icke lämpligt.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att i den under behandling varande lagen, föreskrives dels ökad tillsyn över fattigvårdens handhavande av Konungens befallningshavande, och dessutom att det skall bli en statsinspektion, vari vederbörande givetvis insätta personer, som äro lämpliga för sin uppgift. Jag tror, att detta är en garanti för att under den nya lagen förhållandena för framtiden skola bli goda även på detta område.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Petré n. Alfred: Jag skall icke bliva mångordig, men jag vill dock säga ett par ord i denna fråga. För min del anser jag att frågan om bestämmelser rörande föreståndarnas kompetens ingalunda är av ringa vikt, utan tvärtom av mycket stor betydelse. Det är ju två ting, som äro nödvändiga, för att man skall få en god vård om de fattiga. Det ena är ett ordentligt anstaltsväsen. En av de stora förtjänsterna i nu föreliggande förslag är de strängare krav det ställer på anstaltsväsendet. Den andra saken som är av betydelse för anstaltsvården är den, som redan framhållits av den förste ärade talaren på denna punkt, nämligen att man får en god ledning i spetsen för anstalterna.

Nu säges i utskottets betänkande, att det ligger i sakens natur, att fattigvårdsstyrelserna, då de skola besätta lediga platser, sträva att erhålla de bästa personer, som stå till buds. Utan tvivel förekommer detta mycket ofta, men jag får säga, att jag hör till dem,

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

som hava den erfarenheten, att dock icke alltid så sker. För åtskilliga år tillbaka besökte jag i ett större distrikt en mängd kommuner och fattiggårdar, på grund av att jag hade uppdrag att inom detta distrikt taga reda på antalet sinnessjuka och sinnesslöa. Nu får jag säga, att jag på åtskilliga platser fann mycket olämpliga föreståndarinnor för dessa försörjningshem. En del kommuner tycktes hava för vana att till anstaltsledare rent av taga personer, som delvis själva behöfde försörjning. Så t. ex. var det på ett ställe en föreståndarinna, som hade barn födda utom äktenskapet, som behöfde försörjas på kommunens bekostnad. Man hade satt henne till föreståndarinna för att hon samtidigt skulle få sköta sina barn och de övriga försörjningstagarna, fast hon synbarligen icke hade sådana personliga egenskaper, att hon kunde anses lämplig för uppdraget.

Nu erinrade den siste ärade talaren, att det skall bli inspektion av fattigvården och menade att det ligger i sakens natur, att em vid en inspektion det befinnes, att en föreståndarinna är olämplig, hon blir ersatt av annan person. Men det torde väl dock vara så, att det vill rätt mycket till för att skilja en person, som en gång tillsatts, från sitt uppdrag. Det är därför av vikt att från början tillse, att man får lämpliga personer till föreståndare eller föreståndarinna för kommunens försörjningshem. Det är ju icke mer som i reservationen yrkas än att till sådana platser skola antagas allenast personer, som hava nödiga förutsättningar för uppdraget, och det är väl dock större utsikt till att detta överallt blir beaktat, om stadgande härom finnes i själva lagtexten. Erfarenheten hittills har visat, att det eljest icke är så säkert, att försörjningshemmet får lämplig ledning.

Den siste ärade talaren nämnde också att man, när det gäller en liten kommun, icke får ha för stora pretentioner å den person, som sättes att leda dess anstalt. Men meningen är ju, och det framgår av propositionen, att mindre kommuner skola kunna slå sig tillsammans om en gemensam anstalt för att kunna få bättre vård åt sina fattiga. Det är en av de stora bristerna i förslaget, att primärkommunerna fortfarande skola utgöra fattigvårdssamhälle så att vi alltjämt få en mängd mycket små fattigvårdssamhällen, och för min del får jag beklaga, att det yrkande, som kommit fram inom utskottet, att man tvångsvis skulle kunna få kommunerna sammanslutna till större fattigvårdssamhällen, när så kunde anses behöfligt, icke vunnit anslutning. Men utskottet uttalar den förhoppningen, att fattigvårdskonsulenterna skola komma att verka för, att det blir frivilliga sammanslutningar av mindre kommuner till ett fattigvårdssamhälle. Det är sålunda lagens mening, att mindre kommuner skola sammansluta sig för att få bättre ordnade anstalter än förut, att det med ett ord skall bli bättre anstaltsväsen än hittills. Men då måste det också krävas att det blir garanti för, att det tillsättes personer med nödiga förutsättningar för att sköta dessa anstalter.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på den nu ifrågavarande paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare därpå att paragrafen skulle godkännas med det tillägg, som förordats i den av herr Källman m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen; och förklarade herr vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på godkännande av utskottets förslag i förevarande del, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

*Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)*

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 32 § av andra särskilda utskottets i utlå-
tande nr 1 framställda förslag till lag om fattigvården, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med det tillägg, som förordats i den av herr Källman m. fl. vid förevarande paragraf avgivna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 45;

Nej — 34.

33 §.

Denna paragraf lydte sålunda:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

För omhändertagande av dels i någon mån arbetsföra behövande, vilka äro i behov av anstaltsvård, men ej lämpligen kunna emottagas eller behållas å anstalt, som omförmäles i 31 §, dels ock försörjningspliktiga, vilka jämlikt stadgandet i 71 § av fattigvårdsstyrelse förelagts arbete, skall för varje landstingsområde genom landstingets försorg upprättas nödigt antal arbetshem. Två eller flera landsting må förena sig om gemensamt arbetshem.

(i utskottets förslag:)

För omhändertagande av dels i någon mån arbetsföra behövande, vilka äro i behov av anstaltsvård, men ej lämpligen kunna emottagas eller behållas å anstalt, som omförmäles i 31 §, dels ock försörjningspliktiga, vilka jämlikt stadgandet i 71 § av fattigvårdsstyrelse förelagts arbete, skall för varje landstingsområde genom landstingets försorg upprättas nödigt antal arbetshem. För stad, som ej deltagar i landsting, skall arbetshem upprättas genom stads-

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

(i Kungl Maj:ts förslag:)

För stad, som ej deltagar i lands-
ting, skall arbetshem upprättas
genom stadsfullmäktiges försorg.

(i utskottets förslag:)

fullmäktiges försorg. Två eller
flera landsting eller landsting och
nu nämnda stadsfullmäktige må
föreña sig om gemensamt arbets-
hem.

Arbetshem må jämväl kunna upprättas av annan än landsting
eller stad, som nu är nämnd; och må landsting eller dylik stad
kunna av Konungen befrias från skyldighet att upprätta arbets-
hem, därest sådana i tillräckligt antal i annan ordning komma till
stånd.

För de å landsting tillhörigt arbetshem intagna försörjnings-
pliktiga erlagges av fattigvårdssamhälle ingen avgift.

Män och kvinnor må ej intagas i samma arbetshem, såvida ej för
dem finnas fullständigt skilda avdelningar. Personer under
ton år må ej intagas i arbetshem.

Arbetshem skall stå under ledning av en styrelse, som har
att besluta om intagning i hemmet, samt vara försett med av Ko-
nungen fastställt reglemente.

Rörande nu ifrågakvarande paragraf hade reservation anförts
av herrar *Antonsson* och *Nils Nilsson*, som ansett, att stadgandet
i näst sista stycket av denna paragraf bort bibehållas oförändrat
enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Herr *Antonsson*: I 33 § har utskottet föreslagit den ändrin-
gen, att i näst sista stycket uteslutits orden »så vida ej för dem
finnas fullständigt skilda avdelningar». Den kommitté, som under
en del är utrett fattigvårdsfrågan, har funnit, att det i vissa fall
vore lämpligt och i ekonomiskt avseende fördelaktigt, att arbets-
hemmen inrättades så, att de kunde inom sig hysa såväl män som
kvinnor, men förutsättningen därför vore, att dessa avdelningar
vore från varandra fullständigt åtskilda. Alla myndigheter, som
yttrat sig i saken, hava häremot icke haft något att invända, och
Kungl. Maj:t har i sin proposition bibehållit denna bestämelse.
Inom utskottet har däremot med anledning av en i frågan väckt
motion vidtagits den förändringen, att dessa ord uteslutits, och
skulle alltså, för den händelse att detta stadgande vinner bifall,
arbetshemmen ordnas så, att det skulle anläggas särskilda hem för
män och särskilda för kvinnor och att dessa hem sålunda måste
förläggas på skilda områden. Det kan ju hända, att det i vissa
fall icke skulle ha så stor betydelse, men återigen i andra fall
kan det vålla onödigt stora utgifter. Jag tänker särskilt på att
det i tätt befolkade trakter och större städer, som utgöra eget
landstingsområde, skulle vålla stora utgifter, dels därför att kost-
naderna skulle bli betydligt större genom att uppföra särskilda

byggnadskomplex för olika kön, och dels emedan administrationen måste ordnas avsevärt vidlyftigare, än i händelse dessa anstalter voro sammanförda. Att följa Kungl. Maj:t i denna punkt kan icke medföra någon som helst risk då planen för arbetshemmens anordnande skall godkännas av Konungen och att dessa dessutom underkastas inspektion. Därför har jag och en annan reservant inom utskottet ansett, att man borde bibehålla vad Kungl. Maj:t i detta fall föreslagit.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag med den ändringen i näst sista stycket av paragrafen, att det blir i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Petré. Alfred: Jag vill till en början erinra om vad slags anstalter det här gäller. Det är icke alls fråga om, som den föregående ärade talaren syntes tro, att förorsaka en mängd städer större utgifter för sitt anstaltsväsen. Här är nämligen icke fråga om de vanliga försörjningsinrättningarna, som de olika fattigvårdssamhällena skola anordna, utan om det nya slag av anstalter, som enligt denna lag skulle införas, de s. k. arbetshemmen. Enligt förslaget är det den skillnaden mellan på dessa anstalter intagna personer och de som alltjämt skola beredas plats på de vanliga försörjningsinrättningarna, att i dessa senare skulle vårdas alla ålderstigna, invalider och icke arbetsföra över huvud samt av de arbetsföra sådana, som icke på något sätt äro störande för ordningen, under det att arbetshemmen skulle vara inrättade för sådana i någon mån arbetsföra, som vore störande för ordningen på de vanliga försörjningshemmen och därför befunnits olämpliga för samlivet därstädes. Med andra ord, de personer, som komma att samlas å arbetshemmen, äro en del arbetsskygga, urspårade, moraliskt förkomna individer, och bland kvinnorna höra särskilt hit de sedeslösa, beträffande vilka riksdagen härom året beslöt en skrivelse till Kungl. Maj:t däri uttalades önskvärdheten av dessa kvinnors omhändertagande på ett mera ändamålsenligt sätt än hittills kunnat ske, i det att det visat sig, att de på de vanliga försörjningshemmen icke finge den nödvändiga övervakningen. Det är alltså att märka, att de personer, som skulle intagas å dessa arbetshem, till största delen tillhöra de moraliskt förkomna kategorier. Vidare må framhållas, att dessa anstalter icke skulle bli några fängelseliknande inrättningar — departementschefen betonar skillnaden mellan tvångsarbetsinrättningar och dessa arbetshem — utan äro avsedda att vara öppna anstalter liksom alkoholistanstalterna. Men det torde dock ligga i sakens natur, att om man skall ha båda könen inom samma inrättning — när det gäller inrättning för sådana personer, som jag nu skildrat — det, även om det bleve skilda avdelningar, vilket ju i så fall är alldeles naturligt, skulle fordras en synnerligen noggrann övervakning och krävas mycket stor personal, varigenom anstalterna skulle bli mycket dyra eller ock man skulle bli nödsakad att delvis förändra

Lagförslag om fattigvården. anstalternas karaktär och icke låta kvinnorna alls deltaga i arbetena utomhus, utan göra kvinnoavdelningarna helt slutna och jäm-
(Forts.) väl för övrigt för dem införa en strängare regim.

Som redan antytts kunna dessa arbetshem närmast jämföras med alkoholistanstalterna, men ingen har ifrågasatt att man skulle hava alkoholisthem gemensamt för båda könen, utan har man anordnat särskilda anstalter för kvinnor. För Kungl. Maj:t har den tanken visst icke heller varit främmande att det kunde vara önskvärt att upprätta särskilda arbetshem för kvinnor. Kungl. Maj:t har nämligen i motiveringen till sin ståndpunkt, att lands-
tingen skulle kunna befrias från skyldigheten att upprätta arbets-
hem, därest sådana på något annat sätt i tillräckligt antal kunna komma till stånd, särskilt talat om arbetshem för kvinnor, som Kungl. Maj:t tänkt sig, att föreningar skulle upprätta liksom anstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare upprättas av förening. Tanken att få särskilda arbetshem för kvinnor har sålunda icke varit främmande för Kungl. Maj:t, om också sådana icke äro direkt föreskrivna i Kungl. Maj:ts förslag.

I övrigt har erfarenheten redan visat, att det är olämpligt att ha arbetshem gemensamt för båda könen. Stockholms stad har tidigare haft en arbetsinrättning på Söder för här ifrågavarande kategorier av försörjningstagare, i vilken den haft avdelningar för de båda könen. Senast i dag har jag talat med den, som var syssloman vid denna inrättning och han sade, att han här-
under fick den erfarenheten, att det är förenat med mycket stor vanskiighet att sköta sådana anstalter och att de bli mycket dyra med hänsyn till den stora personal, som behöves för de här intagnas bevakning. Stockholms stad har också slutat med detta system och uppfört en arbetsinrättning vid Hornstull endast för manliga arbetsföra. Det skulle enligt mitt förmenande vara en brist, ifall man icke gjorde ett bestämt stadgande, att man icke får uppföra arbetshem gemensamt för män och kvinnor om ock med skilda avdelningar för könen. Och från ekonomisk synpunkt behöver man icke hava några betänkligheter mot ett stadgande, att arbetshem skall anordnas särskilt för män och särskilt för kvinnor, då lagen ju innehåller den bestämmelsen, att flera lands-
ting kunna sammansluta sig om ett arbetshem, och att stad och landsting också kunna sammansluta sig om ett sådant. Vad den ekonomiska synpunkten beträffar blir driftskostnaderna mindre, om man uppför särskilda anstalter för de olika könen, än om man skall ha båda könen på samma anstalt, och genom att flera lands-
ting sammansluta sig om gemensamma anstalter kunna dessa bli relativt billigare i uppförande. För övrigt ber jag få erinra om att det i den kungl. propositionen gjorts det principuttalandet, att det till dessa arbetshem skall utgå bidrag såväl till deras uppförande som till driftkostnaderna, ett uttalande som utskottet också särskilt strukit under. Det är alltså meningen, att landstingen skola få bidrag av staten för dessa nya anstalter.

Jag tror att det finnes synnerligen starka skäl för den stånd-

punkt utskottet med undantag av två reservanter intagit, och på de grunder jag nu anfört ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Lagförslag om
fattigvården.*
(Forts.)

Herr Swartz: Det är utan tvivel en mycket behjärtansvärd synpunkt, som den siste talaren framdragit med hänsyn till det nu föreliggande ärendet. Men jag kan i alla fall icke undertrycka den känslan, att samma synpunkter ovillkorligen måste hava gjort sig gällande under hela den noggranna och förberedande utredning av detta ärende, som skett i fattigvårdslagstiftningskommittén och hos alla de myndigheter, som sedermera uttalat sig om denna sak, ävensom hos Kungl. Maj:t, och på alla dessa ställen har resultatet i alla fall blivit ett annat än det, till vilket den siste ärade talaren kommit och som utskottet på grund av den siste talarens motion också kommit till.

Om det vore så, att det endast och allenast vore fråga om att skapa ett nytt slag av anstalter — någonting som ännu icke förefunnnes, skulle man kunna säga — så kunde det måhända med fog sägas, att man ej borde låta sig nöjas med annat än det bästa, och den bästa vägen är utan tvivel den, som anvisats av den siste talaren. Men det är icke på det sättet. Det finnes en del anstalter redan nu anordnade, som böra kunna användas på sådant sätt, som uti förordningen avsetts med arbetshem. Om man på dessa anstalter skall tillämpa den bestämmelsen, att man icke under några förhållanden får anordna arbetshem för både män och kvinnor, befarar jag, att härav komma att följa ganska vittgående ekonomiska konsekvenser. I den stad, vars representant i denna kammare jag har äran vara, har för icke så länge sedan med stor kostnad uppförts en mycket stor anstalt för vården av de fattiga, där det finnes avdelningar, som motsvara så väl så kallade ålderdomshem som ock vad som kallas arbetshem. Byggnaderna ligga inom samma område, och jag förmodar, att de anses vara en och samma anstalt. De ligga inom samma staket, fastän från varandra alldeles skilda. Vore det nu så, att detta stadgande skulle tolkas på det sättet, att det är olika avdelningar för kvinnor och män uti denna anstalt, fastän det är olika byggnader, som ligga inom samma område, bleve ju följden av ett bifall till utskottets, av den siste ärade talaren förordade förslag den, att man finge lov att slopa eller rättare sagt att man icke finge använda dem för mer än ettdera av dessa kön och man finge uppföra ett arbetshem i en annan del av staden. Det är litet hårt, att då man alldeles nyss underkastat sig så stora uppoffringar, som varit fallet, för att åstadkomma någonting, som man då ansåg stå på höjden av vad man hade sig bekant i den vägen, man på grund av en bestämmelse av denna beskaffenhet skall se sig stå inför nödvändigheten att underkasta sig nya stora uppoffringar för enahanda behovs tillgodoseende. Och varför? Jo, därför att man anser, att det är omöjligt att övervaka de sedliga förhållandena — jag förmodar, att det egentligen rör sig om dem — på ett tillfyllest-

Lagförslag om
fattigvården.

(Forts.)

görande sätt. Jag har varit medlem av fattigvårdsstyrelsen i Norrköping en längre tid, och där hade man även på den tiden en numera nedlagd arbetsinrättning, fördelad på två byggnader, den ena för män och den andra för kvinnor, och husen lågo varandra fullt ut så nära som de av mig nyss omnämnda. Jag vill visst icke påstå, att det icke en och annan gång där kunnat hända olämpligheter i antydda avseendet, men icke hörde det till ordningen för dagen, utan det var skäligen sällsynt, och jag är alldeles övertygad om att detta är förhållandet ännu mera nu inom den nya anstalten.

Jag tror därför, att det kanske vore att driva fordringarna på uppoffringar från samhällets sida för detta ändamål väl långt, om man vill driva det därhän, som jag befarat, om nu min tolkning är riktig, vilket jag icke vet. Ty det är icke riktigt klart, vad som menas med hem — i detta fallet arbetshem. Är det så, att med arbetshem menas olika byggnader inom ett och samma område, går det mycket väl för sig att ordna saken enligt utskottets mening. Men är det så, och den uppfattningen har jag kommit till, att till ett arbetshem skall räknas icke allenast byggnaderna utan även det område som omgiver arbetshemmet, och det således tarvas områden, som äro ganska vitt skilda från varandra, för att det skall vara olika arbetshem, tror jag, att man driver det väl långt, om man med bortseende från de synpunkter som de sakkunniga, som först handlagt ärendet och olika myndigheter och Kungl. Maj:t anlagt på denna sak, går så långt i sina fordringar, som utskottet gjort. Jag kan, åtminstone innan jag kommit till insikt och fått auktoritativ förklaring om att den bestämmelse utskottet vill införa icke lägger hinder i vägen för en sådan anordning, som den jag nu nämnt existerar särskilt inom Norrköpings fattigvård, icke annat än förena mig i det yrkande som gjorts av herr Antonsson, nämligen om bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Herr Petrén, Alfred: Herr greve och talman! Med anledning av den siste ärade talarens yttrande ber jag få säga, att jag för min del tror, att det är alldeles otänkbart, att avdelningar inom en försörjningsinrättning skola kunna bliva godkända sasom arbetshem. Det synes mig framgå alldeles tydligt av vad den kungl. propositionen innehåller, att det här är fråga om särskilda anstalter, som icke få ha något gemensamt med en försörjningsinrättning, ty det är dock en hel del särskilda bestämmelser, som skola gälla för arbetshemmen. För dem skall reglemente fastställas av Kungl. Maj:t, men icke för försörjningsinrättningarna; arbetshemmen skola vidare ha sin särskilda styrelse, vars ordförande enligt utskottets mening skall utses av Kungl. Maj:t, och sin särskilda inspektion, nämligen av statsinspektör, under det försörjningsinrättningarna huvudsakligen skola inspekteras av konsulenterna. Alltså föreskrives det eget reglemente, egen styrelse och egen inspektion för arbetshemmen och det talas hela tiden om särskilda an-

stalter. Huru det då är möjligt att tänka sig, att en avdelning inom en försörjningsinrättning skulle kunna utgöra ett arbetshem, förstår jag icke, och jag tror, att det skulle visa sig mycket olämpligt, om detta skulle bli tillåtet.

Saken är ju den, att det, som gör det olämpligt att ha de personer det här gäller, personer gent emot vilka det behöves strängare disciplinärt förfarande i vanliga inrättningar är, att man här icke får dem till att arbeta. Jag besöker rätt ofta olika städers försörjningsinrättningar för inspektion av deras sinnessjukvård och tager därvid ofta reda på även andra avdelningar än sinnessjukavdelningen, och det klagas alltid över dessa individer, som gå på försörjningsinrättningarna och sprida dålig anda, och för vilkas disciplinerande man icke har tillräckliga resurser. Lagen asyftar nu att skilja sådana från försörjningsinrättningarna och överflytta dem till arbetshemmen, som kommunerna icke äro skyldiga att anskaffa, utan landstingen, och i normalreglementet, som uppgjorts för dessa anstalter äro föreskrifter meddelade angående de disciplinära maktmedel, som föreståndaren å dem kan använda sig av, därest det behövs. Han skulle hava rättighet att ådöma isolering ända till en månad eller minskning i kost under 15 dagar. Det ligger i sakens natur, att sådana anstalter böra vara helt skilda från vanliga försörjningsinrättningar, och de kunna icke ordnas på annat sätt än som särskilda anstalter. Beträffande vanliga städer, som icke bilda eget landstingsområde, är saken klar, ty de beböva ju icke behålla de individer, det här gäller, å sina anstalter, då det icke är kommunerna, som skola taga hand om dem, utan landstingen. Men det är ett särskilt förhållande med städer, som bilda eget landstingsområde, ty de bli ju skyldiga att omhändertaga såväl vanliga försörjningsbehövande som den kategori, som tillhör arbetshemmen. Men dessa städer böra då begagna sig av den utväg, som i lagen anvisas, nämligen att en stad sammanslår sig med ett eller flera landsting för ordnande av ett arbetshem, liksom Norrköpings stad i fråga om tuberkulovården anordnat anstalt gemensamt med Östergötlands län. Vid sådant förhållande behöver det icke bli så ekonomiskt betungande, då en stad, som ej deltagar i landsting, kan förena sig med flera om en anstalt, och därtill kommer som jag förut erinrat om att det skall utgå statsbidrag till arbetshemmens både uppförande och drift. Redan av detta principuttalande om statsbidrag följer, att arbetshemmet icke kan vara en del av en vanlig försörjningsinrättning, ty till en sådan har det icke varit tal om att staten skall lämna bidrag.

Jag tror, att de invändningar den siste ärade talaren gjort icke böra tillmätas betydelse, och jag ber därför herr talman att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Swartz: Jag förstår nog det resonemang den siste ärade talaren förde med avseende å svårigheten att sköta dessa anstalter, men antagligen äro dessa svårigheter fullt övervägda av de

Lagförslag om fattigvården.
(Forts.) myndigheter jag nyss talat om. Jag har i detta avseende icke gjort annat än yrkat bifall till precis det förslag, till vilket de kommit, och jag tror, att jag kan stå för det.

Vad för övrigt det lokala beträffar har jag i detta fall framhållit, att fastän man har fullt tillräckliga lokaler, man icke skulle få använda dem, därför att man icke får ha män och kvinnor inom samma arbetshem, utan måste ha dem på skilda områden. Jag tror, att man icke kan säga annat, än att den ekonomiska sidan av saken är alldeles klar. Är det så, att man icke alltid har utrymme, är det en sak för sig, men har man utrymme, är frågan, om man icke skall få använda det. Man får använda det, för den händelse man bifaller vad Kungl. Maj:ts föreslagit, men det låter sig icke göra, om man bifaller vad utskottet föreslagit.

Herr Petrén, Alfred: De slutsatser den siste ärade talaren ville draga av Kungl. Maj:ts förslag till förmån för den ståndpunkt han intager äro nog icke riktiga. Enligt min uppfattning kan det icke tillåtas att inom en försörjningsinrättning ha kvar vare sig män eller kvinnor, som höra till arbetshemmen, ty av skäl jag nyss nämnt är det tydligt, att dessa skola utgöra särskilda anstalter. Det anfördes, att inga av de i ärendet hörda myndigheterna uttalat sig för den meningen, att det bör finnas särskilda arbetshem för de olika könen. Jag vill därför erinra om, att Svenska fattigvårdsförbundet dock pekade på lämpligheten härav, och detta förbund torde vara den institution, som härvidlag, ifråga om praktiskt fattigvårdsarbete, har större erfarenhet än myndigheterna i övrigt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talman yttrade, att i avseende på den under behandling varande paragrafen yrkats dels att utskottets förslag skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle godkännas med den ändring, som förordats i den av herrar Antonsson och Nils Nilsson vid paragrafen afgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 33 § av andra särskilda utskottets i utlå-tande nr 1 framställda förslag till lag om fattigvården, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den ändring, som för- *Lagförslag om fattigvården.*
ordats i den av herrar Antonsson och Nils Nilsson vid förevarande
paragraf avgivna reservation. (Forts.)

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 28;

Nej — 50.

34—41 §§.

Godkändes.

42 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Där fattig för vård intagits å länslasarett eller av landsting underhållen sjukstuga eller å annan, med länslasarett likställd, sjukvårdsinrättning, gäller om fattigvårdssamhälles rätt att utfå gottgörelse för utgiven vårdavgift vad i 40 § sägs.

I en beträffande nu föredragna paragraf avgiven reservation hade friherre *Beck-Friis* samt herrar *Antonsson*, *Meurling*, *Tisell*, *Hederstierna*, *Magnusson* i Tumhult och *Nils Nilsson* yttrat:

»I likhet med Kungl. Maj:t hemställer utskottet i denna §, att där fattig för vård intagits i länslasarett eller av landsting underhållen sjukstuga eller i annan, med länslasarett likställd sjukvårdsinrättning skulle vederbörande fattigvårdsstyrelse äga att utfå gottgörelse för utgiven vårdavgift av landstinget.

Kommittén har däremot föreslagit, att i förevarande fall finge avgift uttagas av fattigvårdssamhälle allenast efter det lägsta belopp, som bestämts för å sjukvårdsanstalter intagna patienters räkning.

Då departementschefen hemställt, att ifrågavarande kostnader skulle helt överflyttas på landstingen, har han följt en princip, som i flera likartade fall legat till grund för likartade förslag, enligt vilken man skulle lätta kommunens fattigvårdsbördor genom att i vissa givna fall låta dem övertagas av landstingen. Mot samma princip hava vi för övrigt intet att erinra, men vi befara att dess tillämpning i nu förevarande avseende skall medföra olägenheter utav avsevärd art. Dessa olägenheter hava redan blivit påpekade av presidenten och en ledamot i kammarrätten. De hava nämligen anfört, att nu ifrågavarande anordning väsentligen skulle komma de kommuner till godo, som låge i närheten av någon länets sjukvårdsanstalt och sålunda hade jämförelsevis lätt förbindelse med densamma, samt antagligen framkalla en strävan hos dessa kommuner att i största möjliga omfattning tillgodogöra sig den kostnadsfria sjukvården. Det vore icke uteslutet att härav kunde framkallas trängsel å sjukvårdsanstalterna till men för mera vårdbehövande sjuka.

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

Vi dela till fullo de farhågor, som sålunda blivit uttalade, och hemställa därför, att förevarande paragraf måtte erhålla den lydelse, som den, enligt vad ovan är nämnt, haft i kommitténs förslag.»

Friherre Beck-Friis: Herr talman! I denna paragraf föreslås, att då understödstagare intagits på lasarett, som tillhör landsting, skall landstinget svara för vårdskostnaden. Konsekvensen i detta är alldeles given. Vi hava ju gått på den grundsatsen, att de mera gemensamma kostnaderna skola bestridas av landsting eller av staten. Således måste jag säga, att denna paragraf faktiskt är konsekvent hållen. Från rent praktisk synpunkt däremot kan jag icke vara med om densamma. Den innebär nämligen, att de kommuner, som ligga i närheten av ett länslasarett, äga den större förmånen att lätt kunna få in sina sjuka där och således få dem underhållna med landstingsmedel och kunna således för längre eller kortare tid undandraga sig hela kostnaden för dem på detta sätt. Denna förmån åter kan icke tillkomma de kommuner eller fattigvårdssamhällen, som ligga längre avlägsna från dylika lasarett. Man kan nästan förutsäga, att länslasarettet skulle bli väl mycket upptaget av fattiga sjuka från närliggande orter. Så pass som våra länslasarett redan äro belagda, är jag rädd för att den förmån, som skulle beredas de fattiga kanske ofta rätt lindrigt sjuka, skall kunna föranleda, att lasarettstrymmet inkräktas så pass mycket, att de verkligt sjuka, som hellre kunna behöva komma dit, icke få plats där. Nu har man sagt: den saken får väl läkaren avgöra, men hur ofta är det icke som läkaren, då man kommer till lasarettet med en sjuk, är ur stånd att avgöra, om den sjuke bör tagas in eller ej? Finns det möjlighet, så tages han ofta in för att åtminstone observeras.

Visserligen spelar den här frågan icke någon stor ekonomisk roll. Avgifter av denna art från fattigvårdssamhällen till lasarett uppgingo förra året till ej fullt 400,000 kronor för hela landet. Men det är verkligen en praktisk fråga, och jag tror, att de herrar, som inse, hur man har det på landet, och hur lätt det går för somliga kommuner att begagna sig av sådana här förmåner, under det andra ha synnerligen svårt att göra det, skola medge, att det ligger en orättvisa i förslaget. Vi reserveranter hemställa därför, att i förevarande fall avgift skall få erläggas av fattigvårdssamhälle efter det lägsta belopp, som bestämts för å sjukvårdsanstalter intagna patienters vård. Jag tror, att det då i regel kommer att bli så, att våra länslasarett icke bli belagda efter orättvisa grunder, och då kan icke heller det ena fattigvårdssamhället bereda sig alltför stora förmåner framför ett annat.

På grund av vad jag anfört anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Larson, Edvard: Jag kan icke dela de farhågor, som

framförts av den siste ärade talaren, nämligen, att det skulle vara de närmast lasaretten liggande kommunerna, som så att säga på de mera avlägsna kommunernas bekostnad skulle belägga lasaretten och tillgodogöra sig den kostnadsfria sjukvården. Det ligger ju helt och hållet i läkarens hand att bestämma, vem som skall å lasarettet intagas. Med den kännedom jag har om lasaretten, är jag övertygad om att man där icke låter en del mindre sjuka ligga och upptaga platserna för svårare sjuka. Jag har mer än en gång varit i tillfälle att höra, huru lasarettsläkare hemskicka patienter, som icke nödvändigtvis behövt lasarettsvård, detta just för att bereda plats åt mera sjuka.

*Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)*

Förslaget har tillstyrkts av kammarrätten och direktionen för länslasaretten, och medicinalstyrelsen har icke haft något att invända däremot. Allt detta borde utgöra tungt vägande skäl för bifall till paragrafen, sådan den föreslagits. Den kommun, jag tillhör, ligger ganska avlägset från lasarett, men med den kännedom jag har om lasarettet hyser jag icke den ringaste fruktan för de betänkligheter, som framförts i reservationen. Det rör sig icke om något större belopp i hithörande avseende, men det är dock ett steg i rätt riktning, som tages genom detta stadgande, ett steg till utjämning av fattigvårdsbördorna, och därför ber jag herr talman att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Meurling: Herr talman! Om man önskar utjämna utgifterna kommunerna emellan, kan jag icke förstå, att man kan vara med om utskottets avfattning av 42 §, varigenom man just skulle föranleda ökad ojämnhet i utgifter mellan kommunerna. Det är nämligen alldeles uppenbart, att de kommuner, som ligga avlägset från länslasaretten och hava svåra kommunikationer dit, för sina fattiga sjuka blott i högst ringa mån kunna tillgodogöra sig denna lasarettsvård, i jämförelse med den, som står till buds för sådana kommuner, vilka ligga i närheten av länslasaretten. Det är ju uppenbart, att själva forslingen av de sjuka är så svår, att den ofta lägger hinder i vägen. Likaså spelar kostnadssynpunkten in. Kanske få vederbörande åka flera mil på landsväg och på en och stundom på två järnvägar i sjukvagn o. s. v., innan de komma fram. De sjuka känna det också själva bittert att skiljas från sina närmaste för att på en avlägsen ort vårdas av blott främmande händer. Allt detta gör, att många kommuner icke kunna tillgodogöra sig denna förmån, och då härigenom uppstår en icke ringa ojämnhet kommunerna emellan i avseende på förmåner och utgifter, anser jag att reservationen bör bifallas.

Efter härmed slutad överläggning gjordes jämlikt framkomna yrkanden propositioner, först därpå att ifrågavarande paragraf skulle godkännas med den avfattning utskottet tillstyrkt samt vidare därpå att det förslag skulle antagas, som innehölls i den av friherre Beck-Friis m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen;

Lagförslag om och förklarades den senare propositionen vara med övertvägande ja fattigvården. besvarad.
(Forts.)

43—63 §§.

Godkändes.

64 §.

Förevarande paragraf lydde:

Fattigvårdssamhälle äger ställa medel till fattigvårdsstyrelsens förfogande med föreskrift, att ersättningsskyldighet, varom i 62 och 63 §§ stadgas, icke skall äga rum för understöd, som utlämnas av dessa medel.

Motsvarande paragraf hade i fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag följande lydelse:

»Där fattigvårdssamhälle till åtgärder för förebyggande av framtida fattigvårdsbehov eller för ändamål, som i 37 § andra stycket sägs, anslagit särskilda medel till fattigvårdsstyrelsens förfogande, ankommer det på fattigvårdssamhället att bestämma, huruvida ersättningsskyldighet, varom i 65 § stadgas, skall äga rum för understöd, som utlämnas av dessa medel.»

Vidkommande nu föredragna paragraf hade friherre *Beck-Friis* samt herrar *Antonsson*, *Meurling*, *Tisell*, *Hederstierna*, *Magnusson* i Tumhult och *Nils Nilsson* i avgiven reservation på anförda grunder hemställt, att förevarande lagrum måtte erhålla den lydelse, som det haft i kommitténs förslag.

Friherre Beck-Friis: Det är en rätt väsentlig skillnad mellan den avfattning som 64 § fått i Kungl. Maj:ts förslag och den avfattning motsvarande § hade enligt kommitténs förslag. Enligt Kungl. Maj:ts förslag lyder stadgandet sålunda: »Fattigvårdssamhälle äger ställa medel till fattigvårdsstyrelsens förfogande med föreskrift, att ersättningsskyldighet varom i 62 och 63 §§ stadgas, icke skall äga rum för understöd, som utlämnas av dessa medel.» Kommittén däremot föreslog följande lydelse av paragrafen: »Där fattigvårdssamhälle till åtgärder för förebyggande av framtida fattigvårdsbehov eller för ändamål, som i 37 § andra stycket sägs, anslagit särskilda medel till fattigvårdsstyrelsens förfogande, ankommer det på fattigvårdssamhället att bestämma, huruvida ersättningsskyldighet, varom i 65 § stadgas, skall äga rum för understöd, som utlämnas av dessa medel.» (Paragrafen i nu föreliggande förslag och kommittéförslaget hava ej samma nummer.) Fattigvårdsstyrelse skall således av fattigvårdssamhälle kunna erhålla medel till sin disposition, enligt Kungl. Maj:ts förslag helt enkelt utan någon begränsning, till fritt disponerande såsom fattigvårdsstyrelsen finner lämpligt. Enligt kommitténs förslag däremot skola dylika

medel användas allenast till vissa särskilda åtgärder för förebyggande av framtida fattigvårdsbehov eller till vissa andra ändamål varom förmåles i 37 § andra stycket. Såvitt jag funnit, har icke någon av de många hörda myndigheterna haft någon anmärkning att framställa mot kommitténs förslag i detta fall utom Stockholms stads fattigvårdsnämnd. Denna har önskat en större utvidgning i fattigvårdsstyrelsens rätt att disponera dessa medel. Vidare hava i det förslaget överståthållarämbetet, kammarrätten och pensionsstyrelsen mer eller mindre instämt, och Kungl. Maj:t har gått på den bogen att giva paragrafen denna betydande utvidgning.

Jag kan icke hjälpa, att jag tycker, att den av Kungl. Maj:t föreslagna och av utskottet förordade avfattningen medför en rätt så stor risk. Lagrummet skulle komma att ge en kommun rätt att fatta beslut om att den i 62 och 63 §§ stadgade ersättningsskyldigheten för understödstagare och försörjningspliktig skulle kunna alldeles upphöra. I stället för att lagrummet enligt kommitténs förslag skulle bliva en paragraf, som endast för vissa undantagsfall bleve tillämplig, medger lydelsen i utskottets förslag möjlighet för en kommun att sätta en av huvudprinciperna för hela fattigvårdslagstiftningen, den enskildes ersättningsskyldighet, ur kraft. Kommunen skulle vidare på grund av samma paragraf kunna anslå medel utan förpliktelse till gottgörelse till en understödsverksamhet, som ginge vida över samma lagstiftnings ram.

Vidare ber jag blott att få påminna om att just denna ersättningsskyldighet är förenad med vissa allmänna rättsverkningar.

Jag kan ju tänka mig, att det finnes fattigvårdsstyrelser, som äro synnerligen skickliga och alltid mycket rättänkande och rätt-rådiga, och de skulle med denna 64 § enligt Kungl. Maj:ts formulering göra särskilt gott i vissa fall. Det vill jag icke förneka. Men att sätta en så vid paragraf i händerna på så många olikartade fattigvårdsstyrelser, som här komma i fråga, synes mig medföra alltför stor risk. Jag vill icke misstänka, att denna rätt skulle missbrukas, men man måste ju ändock ha den tanken, att möjlighet finnes, att den skulle kunna missbrukas, och att således fattigvårdsmedel skulle kunna komma att användas för ändamål, för vilka de visst icke äro avsedda.

På grund av vad jag yttrat anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet Schotte: Den föregående ärade talaren, utskottets ordförande, upplyste om att den närmaste anledningen eller syftet med ifrågakvarande paragraf har varit att lagfästa den praxis, som varit rådande på åtskilliga håll särskilt i Stockholm. Emellertid har Stockholms fattigvårdsnämnd, överståthållarämbetet och kammarrätten ansett att en avfattning sådan som den av kommittén givna, vilken således begränsade paragrafens användning till vissa speciella fall, skulle alltför mycket binda vederbörande

Lagförslag om
fattigvården.

(Forts.)

fattigvårdsstyrelsens handlingsfrihet. Jag tror för min del också att det skulle vara olägligt, om man nu begränsade paragrafens användning allenast till de fall, som av kommittén upptagits. Däremot tror jag icke, att det skulle vara förenat med sådan vada, som från åtskilliga håll framhållits, att avfatta paragrafen så som propositionen upptager den. Redan nu finnes det rätt till eftergift av ersättning för fattigvård. Likaledes upptager Kungl. Maj:ts förslag i 62 och 63 paragraferna ett stadgande, att fattigvårdssamhälle i särskilda fall kan underlåta utkräva ersättning för lämnad fattigvård. Härvid torde vederbörande icke vidare häfta för beloppet eller vara underkastad eljest påföljande rättsförlust. Mellan detta förfaringssätt och en vid understödets beviljande meddelad förklaring att rättighet till utsökning av meddelad fattigvård icke föreligger, förefaller det mig att skillnaden icke skulle vara mycket stor. Det ankommer ju på fattigvårdssamhället att anslå alla medel och styrelsen kan blott om och när i sammanhang med anvisande av vissa medel, föreskrift givits, att för av dessa medel beviljat understöd, ersättning ej skall utgå, besluta att ett visst understöd skall utgå just av dessa medel. Det har icke blivit känt, att den rätt till eftergift som redan förefinnes och som fortfarande skulle förefinnas, har missbrukats på något sätt och icke heller är anledning att befara att den rätt skall komma att missbrukas, som uppkommer, om stadgandet kommer att erhålla den vidare avfattning, som här föreslagits i propositionen. Det föreslagna stadgandet torde icke kunna tolkas så, att fattigvårdssamhälle kan besluta helt generellt, att ersättningsplikt för all fattigvård inom samhället skall upphöra, och icke heller finns det anledning att antaga, att fattigvårdsstyrelsen skall missbruka detta understöd till politiska eller andra ovidkommande syften. För övrigt torde man väl vara ense om, att i avseende på frågan om diskvalifikation för medborgerliga rättigheter, fattigvårdsstrecket åtminstone är förtjänt av en stark modifikation. Beträffande sjukvårdskostnad torde därom knappast råda mer än en mening.

Betydelsen av det föreslagna stadgandet ur politisk synpunkt kan man troligen helt och hållet lämna åsido. I det fallet torde inga försök komma att göras, och komma fattigvårdsstyrelsen och fattigvårdssamhället att vid beviljandet av medel säkerligen se till att de garantier bestämmas, som kunna erfordras. Varje begränsning i själva lagen leder lätt till orättvisa i de skiftande förhållandena i olika fall och på olika orter. I Stockholm tillämpas, såsom framgår av handlingarna, och såsom känt är, ett förfarande, varigenom man låter fattigvård exempelvis för badresor och dylikt, som icke kan anses såsom förebyggande fattigvård, åtföljas av förklaringar, att något utsökande av detta belopp icke skall ifrågakomma.

Det bör således lämpligen överlämnas åt vederbörande kommunala myndigheter att för varje gång besluta de inskränkningar och villkor, som kunna vara påkallade av förhållandena inom

olika kommuner. Jag tror också, att faran för missbruk i detta avseende är ytterst ringa, men att fördelarna skola vara betydande; och då stadgandet enligt Kungl. Maj:ts avfattning ger möjlighet för olika fattigvårdssambällen att härutinnan anpassa sig efter skiftande förhållanden, så förefaller det mig, att det vore riktigt och klokt, att kammaren i detta fall ginge med på det förslag, Kungl. Maj:t framlagt.

Herr Meurling: Herr talman! Just därför att § 62 medger åt fattigvårdsstyrelse rättighet att eftergiva tilldelat understöd, så synes mig, som om denna 64 § vore obehövlig. Atminstone kan den icke behöva användas för att bereda ekonomisk hjälp åt understödstagaren. Den enda skillnaden blir, som det nämndes, att en modifikation uppstår i avseende på de medborgerliga rättigheterna. Det blir den modifikationen att de, som få understöd enligt 64 § behålla sina medborgerliga rättigheter, som de andra vilka erhålla understöd enligt §§ 62 och 63 icke få. Det synes mig, att denna sak icke tillhör den lag, vi nu behandla. Om man anser, att en modifikation på detta område behöves, äga vi ju särskilda lagar och författningar som avhandla de medborgerliga rättigheterna. Önskar man därför någon ändring i avseende på dem, bör man begära en ändring just i dessa författningar men icke under en skyddande förklädnad införa dylika modifikationer i en författning, som alls icke handlar om dessa medborgerliga rättigheter.

Jag ber därför att få instämma med reservanterna.

Herr von Koch: Det förefaller mig, som om föregående talare gjorde sig skyldig till ett litet missförstånd. Om jag läst rätt, gäller 62 § det förhållande, att en kommun finner sig av vissa skäl föranlåten att *efterskänka* ersättningsskyldighet för understöd, som är givet av kommunen. Men i 64 § öppnar sig möjlighet för kommunen att *på förhand* förklara, att visst understöd och hjälp, som kommunen lämnar, över huvud taget icke skall vara av den art, att ersättningsskyldighet därför skall ifrågakomma. Jag förstår icke, varför den föregående ärade talaren opponerade sig mot den saken, då han i den reservation, han undertecknat, uttalar sig för en modifikation av 64 § och därmed säger, att han anser, att sådan slags hjälp under vissa förhållanden bör ifrågakomma. Jag vill för egen del betyga, att i ett sådant samhälle som Stockholm har vid flerfaldiga tillfällen yppat sig behov av en bestämmelse av denna art, då på grund av den närvarande kristiden, arbetslöshet eller andra omständigheter kommunen varit nödsakad att lämna understöd av ganska betydande omfattning. Man har känt sig förhindrad att använda fattigvårdens organ, emedan det enligt den gamla lagen icke funnits någon möjlighet att ge understöd, utan att ersättningsskyldighet föreligger. Nu skulle det vara möjligt för en kommun att bevilja understöd åt arbetslösa eller hjälp under kristiden genom fattigvårdens organ, men då skulle det från början kunna sägas ifrån,

Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)

att denna hjälp icke hade vanligt fattigunderstödskaraktär, enär den icke medförde utkrävande av någon ersättning. Jag tror, att detta är en anordning, som blir av mycket stor betydelse, och jag ber att få nämna, att från ledande håll i fattigvårdsnämnden här i Stockholm har just i samband med dess yttrande i denna sak uttalas ett önskemål, att det ifråga om sjuka, som vårdas på sjukvårdsanstalter, skulle vara möjligt att förfara på detta sätt, d. v. s. att lämna sjukvård utan ersättningsskyldighet från den vårdades sida. Under sådana förhållanden tror jag, att denna anordning är ägnad att i allra högsta grad höja fattigvårdens anseende bland dem, som behöva hjälp av olika slag, då det bleve möjligt att bevilja fattigvårdsunderstöd utan åtföljande ersättningsskyldighet och därmed förknippade sedvanliga rättsverkningar. Närmast på grund härav och jämväl på grund av de skäl, herr statsrådet och chefen för civildepartementet anfört, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag i denna del.

Herr Antonsson: Herr talman! Den nu under behandling varande fattigvårdslagen är en lag, som, får man hoppas, skall bestå en längre tid framåt. Man får sålunda icke låta hänsynen till nu rådande förhållanden, som framträda under nuvarande kristider, verka avgörande vid lagens behandling i riksdagen. Understöd till dem, som lida under kristidens tryck, bör ju icke betraktas såsom fattigvårdsunderstöd. Alldeles tydligt torde det vara, att om vi skola antaga en ny fattigvårdslag, det icke bör i denna lag införas andra bestämmelser, än som stå i sammanhang med vad man menar med fattigvård. Om ett sådant stadgande som innefattas i den nu föredragna 64 § skulle inflyta i lagen, lämnade man fältet fullständigt öppet och alla bestämmelserna om ersättningsskyldighet skulle mista sin betydelse. Därjämte skulle det kunna tänkas det förhållandet, att i vissa kommuner inga anslag alls skulle utgå såsom fattigvård, utan att man kanske skulle taga det hela just efter § 64. Sådant är tänkbart, och paragrafen lägger icke några hinder i vägen för ett sådant förfarande. Det skulle sålunda kunna beslutas på ett sätt i ett fattigvårdssamhälle och på ett annat i ett närliggande, och härigenom komme olämpliga olikheter att uppstå i skilda delar av landet och i närliggande kommuner.

Jag tror, att det står bäst i samklang med fattigvårdslagstiftningen, att § 64 erhåller den lydelse, som den har enligt kommitténs förslag, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr von Koch: Herr talman! Jag vill betona, att beträffande själva saken alla och troligtvis även herr Antonsson tyckas vara ense därom, att *under vissa förhållanden* fattigvårdsunderstöd skall kunna lämnas utan ersättningsskyldighet. Om icke herr Antonsson vore av den meningen, så är det egendomligt, att han icke helt och hållet yrkat avslag på något som helst stadgande i

denna punkt. Jag har för min del den uppfattningen, att man kan diskutera huru långt denna rättighet bör i praktiken användas, d. v. s. i vilken utsträckning fattigvård utan ersättningsskyldighet bör ifrågakomma. Men jag tror, att man bör komma ihåg att livet är så växlande att det är svårt på förhand bestämma gränserna. Vi hava t. ex. å ena sidan en storstad som Stockholm och å andra sidan en liten landsortskommun, och i dessa båda orter äro förhållandena givetvis mycket olika. Att låta lagen noggrant säga ifrån, att endast under det och det förhållandet hjälp finge lämnas utan ersättningsskyldighet, vore enligt min mening opraktiskt. Är det då icke riktigare att, såsom herr statsrådet antydde, intaga i lagen ett generellt stadgande, som gör det möjligt för kommunerna att ordna saken efter sina speciella förhållanden?

*Lagförslag om
fattigvården.
(Forts.)*

Jag tror, att om man vill vinna, att detta stadgande skall få önskad användning, man måste ordna saken på det sättet — och jag finner ingen fara däri, såsom den siste årade talaren gjorde — att kommunerna komma att förfara olika i detta avseende. Det spelar icke någon roll, om den ena kommunen går en väg och den andra en annan, om t. ex. Stockholms stad beslutar att ställa medel till fattigvårdsstyrelsens förfogande att användas till sjukhusvård utan ersättningsskyldighet, under det att en annan kommun icke bryr sig om att gå denna väg.

Hur jag än ser saken, tror jag, att det är mera praktiskt och lämpligt, om kammaren ville följa Kungl. Maj:ts och utskottets förslag i denna punkt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på godkännande av utskottets förslag till förevarande paragrafs lydelse samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av friherre Beck-Friis m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övertvängande ja besvarad.

Övriga delar av utskottets förevarande lagförslag.

Godkändes.

Punkten A 2.

Utskottets förslag till lag om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag.

*Lagförslag om
kommunala
pensionstill-
skott m. m.*

Denna lag hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Härigenom förordnas som följer:

Till beredande *dels* av under- Till beredande *dels* av under-
stöd (kommunala pensionstill- stöd (kommunala pensionstill-

Lagförslag om
kommunala
pensionstill-
skott m. m.
(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

skott), i penningar eller natura-
förmåner, åt personer, vilka för-
klarats berättigade till pension
eller understöd enligt lagen om
allmän pensionsförsäkring den 30
juni 1913, men ändock finnas vara
i behov av fattigvård, dels ock av
bidrag (kommunala sjukvårdsbi-
drag), till bestridande gemensamt
med pensionsstyrelsen, av kostna-
der för åtgärder till förebyggande
eller hävande av arbetsoförmåga,
må fattigvårdssamhälle ställa me-
del till fattigvårdsstyrelsens för-
fogande med föreskrift, att pen-
sionstillskott och sjukvårdsbidrag,
som utdelas av dessa medel, icke
skola vara att anse såsom fattig-
vård. Sådana pensionstillskott och
sjukvårdsbidrag må icke tilldelas
andra personer än dem, som äro
mantalsskrivna inom fattigvårds-
samhället och där äga hemorts-
rätt i fråga om fattigvård. I öv-
rigt äger samhället bestämma de
grunder, som för beviljande av
pensionstillskott och sjukvårds-
bidrag böra av fattigvårdsstyrel-
sen iakttagas. Har sådant bestäm-
mande ej skett, ankommer på sty-
relsen att bevilja pensionstillskott
och sjukvårdsbidrag i den mån
styrelsen prövar nödigt. Pensions-
tillskott må efter omständigheter-
na indragas och jämkas.

(i utskottets förslag:)

skott) i penningar eller natura-
förmåner, åt personer, vilka för-
klarats berättigade till pension
eller understöd enligt lagen om
allmän pensionsförsäkring den 30
juni 1913 och icke blivit berövade
pensionstillägg eller understöd på
grund av stadgandet i 9 § uti
nämnda lag, men ändock finnas
vara i behov av fattigvård, dels
ock av bidrag (kommunala sjuk-
vårdsbidrag), till bestridande ge-
mensamt med pensionsstyrelsen
av kostnader för åtgärder till
förebyggande eller hävande av
arbetsoförmåga, må fattigvårds-
samhälle ställa medel till fattig-
vårdsstyrelsens föfogande med
föreskrift, att pensionstillskott och
sjukvårdsbidrag, som utdelas av
dessa medel, icke skola vara att
anse såsom fattigvård. Sådana
pensionstillskott och sjukvårds-
bidrag må icke tilldelas andra
personer än dem, som äro man-
talsskrivna inom fattigvårdssam-
hället och där äga hemortsrätt i
fråga om fattigvård. I övrigt
äger samhället bestämma de grun-
der, som för beviljande av pen-
sionstillskott och sjukvårdsbidrag
böra av fattigvårdsstyrelsen iakt-
tagas. Har sådant bestämmande
ej skett, ankommer på styrelsen
att bevilja pensionstillskott och
sjukvårdsbidrag i den mån sty-
relsen prövar nödigt. Pensions-
tillskott må efter omständigheter-
na indragas och jämkas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1919.

I fråga om nu föredragna lagförslag hade reservationer avgivits
av, utom andra, herrar *Antonsson, Meurling, Tisell, Hederstierna,*
Magnusson i Tumhult och *Nils Nilsson*, vilka på anförda skäl hem-
ställt om avslag å Kungl. Maj:ts förslag till lag om kommunala pen-
sionstillskott och sjukvårdsbidrag.

Herr Antonsson: Herr talman! Jag och åtskilliga ledamöter av utskottet hava avgivit reservation mot denna framställning. Vi hava nämligen ansett, att pensionering och fattigvård icke skola blandas tillsammans. Det må ju anses såsom ett känt förhållande, att de pensioner, som utbetalas till behövande enligt lagen om pensionsförsäkring, äro allt för små, och att detta framträder särskilt i städerna, där levnadsomkostnaderna äro höga. Men då tillkommer det statsmakterna att se till, att dessa pensioner bliva så pass stora, att de räcka till ett nödtorvtigt underhåll åt dessa pensionsberättigade. Vi hava ansett, att i händelse kommunerna skola träda emellan, till dess pensionerna bliva tillräckliga, denna hjälp från kommunernas sida bör betraktas som fattigunderstöd. Man kan i detta fall säga detsamma som med avseende på fattigunderstöd i allmänhet, att det då och då kan förekomma, att vederbörande, som åtnjutit fattigunderstöd, kommer i besittning av arv eller på annat sätt erhåller medel, varav fattigvårdssamhället kan återfå, vad det utbetalat i understöd. Sådant kan naturligtvis jämväl förekomma, då det gäller understöd till pensionstagare, och därför hava vi ansett, att dessa saker icke böra sammanblandas på något sätt, utan att pensionering är en sak för sig och fattigvården en annan sak.

Jag skall alltså, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr von Koch: Herr talman! Jag ber att få erinra kammaren om att frågan om kommunala pensionstillskott är ett förslag som emanerat från pensionsstyrelsen och där livligt förordats. Den har upptagits i detta sammanhang av flera skäl.

Det är visserligen så, som den föregående ärade talaren sade, att statsmakterna böra se till, att pensionen blir tillräcklig, så att icke ytterligare tillskott behöva lämnas av fattigvården eller på annat sätt. Men om den saken gäller, att man väl får säga med Fröding: »Erk du, Maja du, var ska' vi ta't». Vill den ärade talaren och kammaren i synnerhet verkligen öka på pensionerna i den omfattning, att de bli tillräckliga överallt, då föreligger naturligtvis intet behov av extra kommunalt tillägg till dessa pensioner, men herr Antonsson känner, och var och en, som sysslat något härmed, vet att pensionerna för närvarande äro så små, att det är omöjligt för en person att kunna reda sig därpå särskilt i dyrorter. Något måste göras för att säkerställa pensionärernas existens, och då har man ansett det vara riktigare och rättvisare att göra det på annat sätt än genom beviljande av fattigvårdsunderstöd. Det måste medges, att när stat och även i viss utsträckning kommuner och landsting anslå rätt betydliga belopp till pensioner, det då bör ordnas så, att de, som erhålla dessa pensioner, också verkligen kunna existera på dem. Och det har man trots skola kunna tillse vidare ske genom ett övergångsstadgande på det sättet, att särskilt de kommuner, som äro dyrorter, få lämna extra tillskott i form av pensionstillskott. Det är icke, herr An-

Ledsförslag om kommunala pensionstillskott m. m.
(Forts.)

Lagförslag om
kommunala
pensionstill-
skott m. m.
(Forts.)

tonsson, likgiltigt, om detta tillägg utgår i form av fattigunder-
stöd eller i form av pensionstillskott. Jag tror, att man kan säga,
att det är en betydelsefull sak för den enskilde individen, som
kanske vill hålla och under hela sitt liv hållit sig borta från fat-
tigvården. För honom är det en ambitionssak att ända till sin
levnads slut stå självständig och utan inblandning av fattigvården.
Ehuru jag för min del vill göra allt för att höja fattigvården upp
på ett högre plan, måste jag dock erkänna, att fattigvårdsunder-
stödet under en lång tid framåt kommer att hava med sig någon-
ting, som för mängen verkar nedsättande. Jag tror därför, att
detta förslag ur många synpunkter är mycket tilltalande. Det är
sant, som det anförts i statsrådsprotokollet, att man icke kan vänta
sig någon stor användning av denna understödsform till en början
utan att endast större och dyrare orter komma att giva pensions-
tillskott, medan andra samhällen i regel icke komma att använda
sig härav. Men jag kan icke se någon egentlig olägenhet av att
denna anordning icke blir obligatorisk från början, utan att kom-
munerna hava bestämmanderätt, huruvida kommunala pensionstill-
skott skola utgå eller icke.

Jag skulle i detta sammanhang hava yttrat mig något om
den reservation, som förekommer av herrar Källman m. fl., och där
det talas om vilken myndighet som skall utdela detta tillskott,
men då jag hört, att Kungl. Maj:ts förslag gått igenom i andra
kammaren utan förändring, har jag ingen anledning att göra detta,
utan anhåller, herr talman, att utan vidare få yrka bifall till ut-
skottets förslag i denna punkt.

Friherre Beck-Friis: Herr talman! Jag har icke följt mina
partikamrater vid deras avgivande av reservation i denna punkt
angående pensionstillskott. Jag instämmer med dem däri att man
bör skilja mellan pension och fattigvård, men jag måste säga, att
det är någonting som tilltalar mig, att de personer, som här kunna
komma ifråga — det är nämligen icke alla de, som behöva under-
stöd, utan endast de, som äro berättigade till statspension. således
vissa personer, som äro 67 år eller däröver och sådana, som äro
invalida — att dessa personer, säger jag, som levat sitt liv är-
bart fram men på gamla dagar naturligtvis få minskad inkomst
till följd av minskad arbetskraft, ändock kunna trots den allt för
ringa pension de få av staten, dock tack vare denna hjälp fortfar-
rande se sig i stånd att leva sitt liv utan att behöva anlita fattig-
vården. Det är för dessa personer naturligtvis en tillfredsställelse.
Men så kommer den dag då deras arbetskraft ytterligare minskas,
så att de icke med sin pension enbart kunna reda sig, men om de
då i form av pensionstillskott av kommunen ytterligare få en liten
kontant hjälp, kanske på en 20, 30, 40 eller 50 kronor, så bärga
de sig och kunna de fortsätta sitt enkla men dock icke under fat-
tigvården stående liv, till dess detta en gång slutar.

Jag tycker, att det är tilltalande, att sådana gamla människor
slippa känna, att de komma fattigvården till last, och då lagen

begränsar dessa tillskott till endast vissa personer, har jag låtit mina betänkligheter ur fattigvårdssynpunkt vika. Jag har därför icke velat reservera mig mot detta lagförslags antagande.

Lagförslag om kommunala pensionstillskott m. m.

(Forts.)

Herr Meurling: Jag kan icke finna, att det egentligen är någon skillnad mellan denna fattigvård och den andra. Om en person icke kunnat eller velat spara åt sig något till sin ålderdom och icke har någon pension utan måste anlita fattigvård, ja, då står den i samma plan som övriga understödstagare. Men om en person icke heller sparat åt sig, så att han, fastän han på gamla dar får pension och pensionstillägg, ändå inte kan reda sig utan behöver anlita fattigvården, så synes dennes understöd vara av samma art som de andras. Båda två kunna vara lika hederliga människor under deras föregående liv, den ena såväl som den andra. Båda behöva ju hjälp, och då synes det mig, som om de båda två falla under fattigvården; det är bara en olikhet till namnet, och varför skall man då göra någon skillnad? Då det icke synes mig finnas några skäl därtill, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag skall be att få förena mig med dem som yrkat bifall till utskottets förslag.

Jag för min del har under min verksamhet i pensionsstyrelsen vid mångfaldiga tillfällen fått uppmärksamheten riktad på dessa förhållanden och önskvärdenheten av, att det kunde beredas möjlighet för vederbörande att lämna något tillskott till den pension, som enligt pensionsförsäkringslagen skall tilldelas gamla hederliga arbetare, som arbetat ända till 67 års ålder eller blivit invalider, så att dessa personer intill sin levnads slut skulle kunna få bibehålla den känslan, att de icke kommit fattigvården till last och att de icke vore att betrakta såsom fattighjon utan verkligen hade pension för ett plikttroget arbete under hela sitt liv. Detta skulle för dem kännas på ett helt annat sätt, än om de samtidigt eller någon tid efter det de blivit pensionerade skulle förvandlas till fattighjon. Det kan icke hjälpas, att det förhåller sig så, att även fattigt folk hava en självkänsla, som gör, att de vilja vara befriade från att bli fattighjon. Dessa göra sig den frågan: Varför skall jag, då jag hela livet igenom arbetat plikttroget och då staten inrättat pensionsförsäkring, icke bli pensionär på gamla dagar, utan helt hastigt förvandlas till fattighjon. Ifrågavarande personer komma för övrigt i vissa kommuner i ofördelaktigare ställning än i andra. I en del kommuner äro levnadskostnaderna nämligen högre, i andra åter lägre. Pensionen utgår emellertid med lika belopp. Den, som räkar bo i den dyrare kommunen med dess högre hyror och högre pris på livsförnödenheter, kan icke reda sig på sin pension, under det att en med honom likställd person i en billigare kommun kan göra det. Visserligen kan den förre flytta till en billigare kommun, men man kan icke gärna begära, att en gammal person skall flytta ifrån och ryckas upp ur den omgivning, där

Lagförslag om
kommunala
pensionstill-
skott m. m.

(Forts.)

han vuxit fast. Det vore för honom en åtgärd av den plågsamma beskaffenhet, att samhället, såvitt möjligt, bör underlätta möjligheten för honom att slippa underkasta sig densamma. Pensionsstyrelsen har gjort allt möjligt för att få det bättre ställt på detta område, och ärendet var uppe, när pensionslagen antogs, men föll. Det synes mig, att denna kammare gjorde en mycket god gärning, ifall den nu satte detta medel i händerna på pensionsstyrelsen, så att den kunde i större utsträckning fylla sin betydelsefulla uppgift. Jag tror icke, att några verkliga reella intressen bliva trädde för nära genom ett bifall till utskottets förslag; men det kommer att hos dessa gamla pensionärer väcka en känsla av tacksamhet och tillfredsställelse så stor, att det icke av någon, som icke är i den belägenheten, rätteligen kan bedömas.

Jag ber därför, herr talman, att få instämma med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på godkännande av utskottets föreliggande lagförslag samt vidare därpå att kammaren skulle med godkännande av den utav herr Antonsson m. fl. i fråga härom avgivna reservationen avslå såväl utskottets lagförslag som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *von Koch* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som med godkännande av den utav herr Antonsson m. fl. vid andra särskilda utskottets utlåtande nr 1 punkten A 2 avgivna reservation avslår såväl det av utskottet i denna punkt framställda lagförslag som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets ifrågavarande lagförslag.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 37;

Nej — 27.

Utskottets i punkten A gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten B.

Utskottet hade här hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till ändrade bestämmelser angående den ansvarsskyldighet, som borde åligga ledamöter i fattigvårdsstyrelse.

Ang. den ansvarsskyldighet, som bör åligga ledamöter i fattigvårdsstyrelse.

Reservation hade avgivits av herrar *Antonsson, Meurling, Tisell* och *Nils Nilsson*, vilka ansett, att den i 21 § av lag om fattigvården föreslagna ansvarighetsbestämmelsen bort av utskottet lämnas utan anmärkning, samt därvid anfört: »Erfarenheten har icke givit vid handen att samhällsmedlemmar, på grund av ansvarighetsbestämmelser i fattigvårdsförordningen eller kommunallagarna i allmänhet, vägrat emottaga förtroendeuppdrag. Då dessutom erinran mot ifrågavarande § icke under ärendets föregående behandling från något håll framkommit och det för landets kommuner torde vara av största vikt och betydelse för förvaltningen att nu gällande, i nya lagförslaget intagna ansvarighet för fattigvårdsstyrelse bibehålles, hava vi yrkat avslag på det skrivelseförslag, varom utskottet under punkt B hemställt.»

Herr *Antonsson*: Det är rätt egendomligt med tillkomsten av detta skrivelseförslag som nu föreligger till avgörande. Förslag om ändring av nu gällande ansvarighet för fattigvårdsstyrelse, har icke framförts av kommittén. De myndigheter, som yttrat sig i ärendet, ha ej haft någon erinran icke heller Kungl. Maj:t. Ingen motion har framlagts om ändring av den paragraf, som denna skrivelse skulle gälla. Det är ett förslag som väckts inom utskottet och där vunnit majoritet. Nu är ju förhållandet det, att de bestämmelser, som innefattas i kommunallagarna om ansvarigheten för omhändertagda medel, har man i allmänhet landet runt god kännedom om och vet vad de innebära och då, såvitt jag känner till, ingen brukat avsäga sig eller vägra att mottaga kommunala uppdrag på grund av ansvarighetsbestämmelserna, så föreligger enligt min mening ingen anledning att skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning, i det avseende varom här är fråga. Det anföres i motiveringen för denna skrivelse, att man närmast tänkt sig att ansvarsskyldighet kunde stadgas efter samma grund som för ledamöter i styrelse i aktiebolag eller så att fattigvårdsstyrelsens ledamöter ansvarade endast för det fall, att de uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat samhället skada. Då jag tror, att det är ganska riskabelt att införa sådana bestämmelser i kommunallagarna, är det enligt min uppfattning icke lyckligt att detta skrivelseförslag vinner bifall. Första kammaren brukar ju icke utan då verkliga skäl förelägga avfärda skrivelser till Kungl. Maj:t. A egna och medreservanternas vägnar ber jag att få yrka avslag på föreliggande skrivelseförslag.

Ang. den ansvarsskyldighet, som bör åligga ledamöter i fattigvårdsstyrelse.

(Forts.)

Friherre Beck-Friis: Herr talman! Saken förhåller sig så som herr Antonsson sade, att uppslaget till denna skrivelse kom under vårt utskottsarbete. Uppslagsgivaren var landshövding Hedderstierna, som är den utskottsledamot, som under vår förberedande behandling av denna lag i utskottet varit vårt juridiskt vakande öga. Han fäste sig vid att den ansvarighet för de medel, fattigvårdsstyrelsen har under sin förvaltning och som föreslås i den nya lagen, är alldeles densamma som den, vilken finnes i nu gällande fattigvårdsförordning. Den är också densamma som den, vilken allt fortfarande gäller för medlemmar i kommunalnämnd och kyrkoråd. Denna ansvarighet innebär, att var och en av dessa styrelser och nämnders ledamöter svarar för sin andel — beroende på ledamöternas antal — av de medel, som stå under styrelsens eller nämndens förvaltning. Medlemmarna i fråga må hava vakat över förvaltningen så mycket som det varit möjligt. Det hjälper i alla fall icke. Det må hava iakttagits så många kontrollåtgärder som helst — det har i alla fall lyckats den person, som har medlen om hand att försnilla dem. Den fullt oskyldige styrelsemedlemmen blir i alla fall skyldig att ersätta allt vad på hans andel belöper. — Detta framträder så mycket hårdare som det här gäller rena förtroendeuppdrag, vilka man i regel icke är berättigad att avsäga sig, och därtill kommer, att detta ansvar är vida större än det, som kan utkrävas av dem, vilka äro medlemmar i styrelser för aktiebolag och ekonomiska föreningar. Ehuru det här beror på en person, om han vill emottaga uppdraget och ehuru han såsom styrelseledamot i bolag i regel uppstår rätt god ersättning, så är det dock stadgat, att styrelseledamöterna endast om de genom att överträda vederbörande lag eller bolagsordning eller eljest uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat bolaget skada, skola svara för denna skada.

Detta ansvar är således strängare än ansvaret för ledamöterna i de kommunala nämnderna, då det är solidariskt, men det inträder å andra sidan först då man själv uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndar bolaget skada. Detta sistnämnda ansvar är ju alldeles i sin ordning, men det förra är både obilligt och hårt och därtill icke juridiskt försvarbart.

Bestämmelserna, som det här gäller, om ansvar för ledamöterna i fattigvårdsstyrelsen hava hittills varit gällande lika länge som den gamla fattigvårdslagen eller 50 år, och nu föreslås att de fortfarande skola gälla. Då emellertid vår aktiebolagslag och banklag både av år 1910 samt lagen om ekonomiska föreningar av år 1911 hava infört mycket koncisa bestämmelser angående det ansvar en styrelseledamot skall hava, ansågo vi inom utskottet, att mycket talade för att man begärde en undersökning, huruvida icke dessa nu gällande lagar skulle även kunna tillämpas för styrelseledamöter i kommunala förvaltningar.

Då herr Antonsson yttrade, att det är en sak som bör undersökas, och att man därför icke kan antaga vårt förslag, så vill jag invända, att vi just begära en skrivelse av innehåll, att saken

skall undersökas, huruvida det mera lagenliga och juridiska ansvaret icke bör stadgas även i detta fall.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets förslag i denna del.

Ang. den ansvarsskyldighet, som bör åläggas ledamöter i fattigtårdsstyrelse.

(Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på avslag därå: och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten C.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten D.

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag om en utjämning av de kommunala skattebördorna, i den mån en dylik utjämning borde äga rum.

Ang. utjämning av de kommunala skattebördorna.

Herr Swartz: Jag sympatiserar till fullo med syftet i det förslag som här framställts, nämligen att söka åstadkomma en utjämning av den kommunala skattebördan. Detta kan jag med så mycket större skäl betyga som det var under den tid, då jag var finansminister, som utredningen om den kommunala beskattningsreformen började, i vilken beskattningsreform jämväl ingår såsom ett moment frågan om utjämning av skattebördorna kommunerna emellan.

Oaktat jag således intager den ståndpunkten till själva syftet med vad som här föreslås, kan jag icke annat än ställa mig synnerligen tveksam till lämpligheten av att bifalla utskottets föreliggande hemställan. Jag kan icke undgå att finna vad som här föreslagits vara av den utomordentligt svävande beskaffenhet, att jag i själva verket icke riktigt vet, vad utskottet menar med sitt här gjorda förslag. Utskottet begär att man skall skriva till Kungl. Maj:t och anhålla, »det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag om en utjämning av de kommunala skattebördorna, i den mån en dylik utjämning bör äga rum». Ja, vem skall säga, i vilken mån, är det den bör äga rum? Är det Kungl. Maj:t, är det de kommitterade eller vem är det? Så mycket är säkert, att utskottet har icke angivit, i vad mån utjämningen bör äga rum. Inga direktiv äro heller i detta avseende givna från utskottets sida, och jag kan för min del knappast erinra mig, att under den tid jag varit medlem av riksdagen ett förslag till skrivelse framlagts på — om jag får använda uttrycket — lösa boliner som detta. Man borde åtminstone

Ang. utjämning
av de kommunala
skattebördorna.

(Forts.)

hava kommit med någon motivering, som givit en antydning om vad man menar. Den motivering som utskottet ger för detta förslag återfinnes på sid. 25, där utskottet yttrar: »Ehuru genom antagande av det nu föreliggande förslaget väsentliga lättnader komma att beredas kommunerna, åstadkommes därigenom ingen direkt utjämning mellan kommunerna utan torde även fortfarande kvarstå det missförhållandet, att en del kommuner hava oproportionerligt stora omkostnader för fattigvården. Denna olägenhet kan ej anses avhjälpd genom den provisoriska skatteutjämning, som beslöts vid 1917 års riksdag. Frågan om en mera omfattande skatteutjämning lär komma att tagas under överbägande i sammanhang med den utredning av den kommunala beskattningen, som för närvarande beror på Kungl. Maj:ts prövning. Då den del av denna utredning, som hittills föreligger, avsett andra delar av beskattningsfrågan, och skatteutjämningen skulle tillhöra ett senare skede av reformarbetet, har något förslag om åtgärder för en sådan ännu icke framkommit. Då genom den nya fattigvårdslagstiftningen ökade förpliktelser särskilt i avseende å anstaltsvården lagts å kommunerna, lär ett ökat behov av utjämning uppstå. Under sådana förhållanden har utskottet ansett sig böra föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte snarast låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag om en utjämning av de kommunala skattebördorna, i den mån en dylik utjämning bör äga rum.»

Ja, jag vet egentligen icke att man genom denna motivering blir så synnerligen klok på vad utskottet menar annat än så till vida som utskottet anser, att det bör äga rum en viss utjämning med avseende på fattigvårdsbördorna, i den mån de blivit ökade genom det nu föreliggande förslaget. Men jag antager, att man sedermera kommit underfund med, att det skulle icke tjäna så mycket till med denna utredning, i synnerhet som den bleve tämligen missvisande, då den ena kommunen ju har väsentliga utgifter för fattigvården men icke så stora utgifter för andra ändamål, under det att ett motsatt förhållande är rådande i en annan kommun. Och om man då företog en utjämning med hänsyn till fattigvårdsbördan allenast, bleve det ingen verklig utjämning. Därför har detta uttryck valts utan att man antyder, huru utjämningen bör äga rum. Jag tycker att redan härav framgår tydligt, att utskottet så vitt jag förstår, gått utöver den befogenhet som kan anses tillkomma utskottet på grund av dess uppdrag att handlägga fattigvårdslagstiftningsfrågan. Utskottet har tagit sig anledning att föreslå en skrivelse, däri begäres en utjämning av de kommunala skattebördorna i alla möjliga avseenden. Jag tror det är en smula riskabelt att slå in på en sådan väg, och däri ligger en anledning, varför jag för min del icke kan tillstyrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Men det andra skälet är att, så vitt jag förstår, det är fullkomligt onödigt att begära en sådan utredning som denna. Det enda skäl, som utskottet, efter vad jag nyss läst upp, anfört är

egentligen, att den kommunala skatteutredningen, som utskottet känner till, och som vi alla veta pågår, icke ännu kommit därhän att frågan om en utjämning av det kommunala skattetrycket de olika kommunerna emellan kunnat tagas upp, utan man har tills vidare full sysselsättning med frågan om, huru beskattningen inom de olika kommunerna skall ordnas. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att det är alldeles nödvändigt att komma till klarhet om, huru beskattningen inom de olika kommunerna skall ordnas, innan man kan komma med något förslag huru den efteråt möjligen kvarstående ojämnheten i beskattning de olika kommunerna emellan skall kunna utjämnas. Ty det är icke den ojämnheten, som för närvarande består i sådant avseende mellan kommunerna, vilken man ämnar avhjälpa genom den pågående utredningen, utan man syftar mot den ojämnheten, som, sedan den kommunala skattelagstiftningen blivit omlagd, ändock kan återstå. Och då är det nödvändigt att man först får klart för sig, huru man skall lägga kommunalskatterna och sålunda får klart för sig, om, och i så fall vilka ojämnheter det på detta område återstår att avlägsna.

Emellertid vill jag säga, att för den utredning, som nu pågår, har riksdagen själv givit direktiv uti en skrivelse av den 3 juni 1908, och det var ett mycket klarare och mera distinkt direktiv än direktivet för den nu ifrågasatta utredningen. Ty då anhöll riksdagen »att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig utredning, rörande vilka kommuner som äga alltför ringa ekonomisk bärkraft i förhållande till dem pålagda skyldigheter och ändamål, som tillika kunna anses vara statsändamål» ävensom begärde att Kungl. Maj:t skulle för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda. Det direktivet är skarpt begränsat. Där gäller frågan, huruvida vid tillgodoseende av ändamål av angivet slag skatterna bliva för höga i den ena eller andra kommunen. Riksdagen begärde att en utredning skulle äga rum för att man skulle kunna avgöra, om en utjämning av skatterna skall kunna vara möjlig genom bidrag till dylika utgifters täckande från annat håll än från kommunerna själva. Utan en sådan begränsning av utgiftsändamålen skulle fullt lösa tyglar hava lämnats åt kommunerna att besluta utgifter av vad slag och av vilken natur som helst, utan att behöva rygga tillbaka för farhågan att överhövan betunga de skattskyldige inom kommunen. Då det är fråga om att utjämna de kommunala skattebördorna eller kasta en del därav på staten, måste en sådan begränsning som den angivna uppdragas. Den begränsningen saknas i den skrivelse, som här föreslås och detta finner jag i hög grad betänkligt.

De direktiv, som med anledning av riksdagens omförmälda skrivelse av 1908 gaves för utredningens verkställande, gingo därpå ut, att först skulle spörsmålet rörande själva den kommunala beskattningen utredas och sedan skulle frågan om utjämningen av de olika kommunernas skattebördor tagas upp. Det är ingen anledning att antaga, att de direktiven icke allt fortfarande äro gällande, så att de komma nog så snart det över huvud taget

*Ang. utjämning
av de kommunala skatte-
bördorna.*
(Forts.)

Ang. utjämning av de kommunala skattebördorna.
(Forts.)

är möjligt att leda till ett förslag. Jag kan i det sammanhanget säga, att den mening, som då gjorde sig gällande var, att man skulle tänka sig i första hand ett fixerande av själva den kommunala beskattningen, normen för densamma, och sedermera skulle man försöka få en utjämning på så sätt, att landstingen skulle lämna kommunen bidrag till täckande av sådana utgifter av delvis statlig innebörd, vilkas bestridande kräft en osedvanligt hög kommunal beskattning. Om sedermera en betydligare ojämnhet i avseende på beskattningen skulle framträda mellan olika landsting, tänkte man sig, att staten skulle kunna träda emellan i utjämningssyfte. Det är så pass kinkiga och vittomfattande saker detta, att man får behandla dem med en viss försiktighet, och jag kan icke vara med om att gå ifrån de direktiv, som en gång i denna del äro givna, vilket jag anser skulle bliva fallet, om man gäve sig in på vad här är föreslaget.

Då därtill kommer, att den utredning som begärdes, är i full gång och icke kan tagas på något annat sätt än som skett och sker, hemställer jag, att kammaren måtte avslå utskottets förslag i denna punkt.

Friherre Beck-Friis: Under den rätt långa debatt, som i utskottet pågick i denna fråga, hade redan i början talats och väckts förslag om olika sätt för fattigvårdskostnadernas fördelande. Från visst håll visade det sig, att man tänkt på att låta staten rent av övertaga större delen, och från annat håll att man närmast tänkt på att låta landstingen övertaga brorslotten. Enligt det nu föreliggande förslaget överflyttas viss del av fattigvårdskostnaderna från kommunerna till respektive landsting, men faktiskt är, att om man låter varje landsting övertaga fattigvårdsbördan för sitt område, detta icke blir en utjämning de olika landstingen emellan. En utjämningstanke, som jag förmodar ingår i kommunalskatteskommitténs uppdrag att undersöka och pröva. Da kommo vi inom utskottet på den tanken, att, då vi voro överens om — vilket nu blivit riksdagens beslut, eftersom båda kamrarna i dag ställt sig på den standpunkten — att man skulle behålla primärkommunerna till fattigvårdssamhällen, så måste man ändå tänka på att på något effektivt sätt utjämna fattigvårdsbördorna. Det var den saken, vi närmast tänkt, att man skulle skriva om. Men då visade det sig, att det icke skulle gå att enbart skriva om fattigvårdskostnaderna, med anledning därav, att dessa hänga så nära tillsammans med kommunernas övriga utgifter och huru de redovisas. Man fick således lov att gå in på frågan om utjämning av kommunernas ekonomiska bördor i allmänhet.

Då fingo vi den upplysningen, att kommittén ännu icke börjat med denna del av utredningen, och ansågo då att vi, genom en skrivelse med en motivering, som upptoge vissa synpunkter om dessa fattigvårdskostnader, man verkligen skulle kunna påskynda denna frågas behandling i kommittén. Märk, det är dock tio år sedan riksdagen skrev i ärendet, och man har ännu icke börjat be-

handlingen av den fråga det här gäller, utjämning av kommunernas skattebördor, och då vore det icke för mycket, att riksdagen begär, att vederbörande försöka komma i gång även med denna frågas utredande något raskare. Vi hava i utskottet varit eniga om att föreslå denna skrivelse och många av ledamöterna anse viktigt att genom densamma få fram vissa synpunkter angående fattigvårdskostnaderna.

*Ing. utjämning
av de kommu-
nala skatte-
bördorna.
(Forts.)*

Herr talman! Jag anhåller få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Clason: Jag måste ansluta mig till det yrkande, som framställt av herr Swartz. Jag är nämligen mycket oviss, om utskottet över huvud taget kan hava haft fog för att framlägga ett sådant förslag, som så fullständigt går ut över ramen av de ärenden, som varit hänvisade till utskottet.

I den kommitté, som utarbetade det förslag till ökad initiativrätt för utskotten, som år 1909 genomfördes, framställdes som motiv för en sådan utvidgning, att utskotten skulle erhålla möjlighet att vid handläggning av till utskotten hänskjutna propositioner och motioner, »göra sådana ändringar, som, utan att innebära omläggning av de grunder, på vilka förslagen vila, kunna finnas vara av behovet påkallade». Här är det ju emellertid fråga om ett skrivelseförslag, som går vida utöver de förslag och motioner, som hänvisats till utskottet, vilka ju allesamman rört fattigvård och fattigvårdskostnader. Ingen har i denna kammare eller medkammaren väckt motion med framställning om en sådan allmän omläggning och utjämning av skattebördorna kommunerna emellan som utskottets yrkande åsyftar, och om en sådan motion hade väckts i kammaren, är det antagligt, att den icke blivit hänvisad till fattigvårdsutskottet utan till annat utskott, till vilket hör handläggning av sådana ärenden.

Herr Beck-Friis har omtalat, huru saken gick till: när man skulle skriva om en utjämning av fattigvårdskostnaderna, så befanns detta stå i samband med åtskilliga andra frågor; under sådana förhållanden kunde man icke enbart skriva om dessa. Men den omständigheten, att man icke har lyckats precisera eller komma fram med något förslag om utjämning av fattigvårdskostnaderna, kan svärigen motivera en skrivelse, som skulle gå vida utöver denna fråga och omfatta helt andra frågor och andra kostnader, vilka man icke behandlat, rörande vilka man över huvud taget icke yttrat sig eller angivit några som helst riktlinjer. Det skulle dock naturligtvis vara mycket önskligt att i en så viktig fråga få riktlinjer angivna. Och huru en bestämd sådan utgångspunkt är av nöden, behöver jag icke närmare utreda efter herr Swartz' anförande. Jag anser för min del denna fråga vara mycket betydelsefull och mycket intressant, men om man skall skriva i den, måste dessförinnan en motion vara väckt, i vilken begäres en skrivelse, och däri måste riktlinjerna vara angivna.

Dessutom kommer härtill, att saken redan ligger under utred-

Ang. utjämning
av de kommunala skatte-
bördorna.
(Forts.)

ning, och jag föreställer mig, att om man önskar påskynda en sådan utredning, med hänsyn till vad som förevarit, torde nog Kungl. Maj:t hava möjlighet att gå i författning därom. Men däremot är jag övertygad, att det för denna kammare är alldeles främmande att skriva utan att på något sätt angiva riktlinjerna och utan att på något sätt ställa denna skrivelse i samband med den skrivelse, som förut avgått i denna fråga. Önskar man en ny skrivelse, torde man vara tvungen att motionera därom och på så sätt få fram ett förslag. Jag ber få instämma med herr Swartz.

Herr von Koch: Herr talman! Jag är ledsen att behöva be-
svära kammaren med ännu ett yttrande. Jag skulle avstå däri-
från, om icke denna fråga vore av så utomordentligt stor bety-
delse, och jag skulle synnerligen beklaga, om kammaren skulle
följa herr Swartz' yrkande i anledning av utskottets skrivelse-
förslag.

Det förhåller sig så, som utskottets ärade ordförande omtalat,
att det under behandlingen av denna fråga befanns, att så pass
stora bördor måste läggas på de enskilda kommunerna i och för
fattigvårdens rätta handhavande, att man måste tänka på något
slags utjämning. Man tänkte då i första hand på landstingen;
men, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet antytt
förut i dag, går det icke för sig att lägga alltför stora bördor på
landstingen, utan man måste se sig om efter någon annan, som
kunde taga någon del av bördorna och då befanns det, att det icke
var någon annan än staten, som kunde göra det.

Sedan gällde det att få fram en skrivelse med begäran i den-
na sak. Det var mycket riktigt, som utskottets ordförande an-
tydde, att man från början tänkte skriva om särskilt fattigvårds-
bördornas utjämning, men efter åtskillig diskussion och utredning
i frågan beslöt man sig för att skrivelsen även skulle omfatta de
kommunala skattebördorna. Den person, som formulerat detta
skrivelseförslag, var densamme som förut omnämnts av utskottets
ordförande och som måste anses företråda den formella kompeten-
sen i liknande frågor. Han ansåg, att man skulle kunna skriva
på detta sätt.

Gent emot herr Clason vill jag säga, att det förhåller sig så,
att en motion har väckts i kammaren av herr Hult just rörande
omläggning av skattebördorna; motionen berör frågan om skatte-
utjämningen, och det är med anledning av denna motion, som man
ansett sig ha även formell rätt att ingå på denna sak.

Jag ber få säga, att om herrar Swartz och Clason hade varit
medlemmar i fattigvårdsutskottet under denna riksdag, och ingå-
ende studerat denna fråga, så tror jag att dessa högt ärade leda-
möter av kammaren icke så mycket skulle hava hållit på formella
synpunkter som de gjort idag, utan säkerligen förenat sig med
utskottet om skrivelse i denna fråga. Man får väl icke i likhet
med herr Swartz anse, att denna skrivelse om en utjämning av
de kommunala skattebördorna, i den mån en dylik utjämning bör

äga rum», kan avse nästan vad som helst. Det ligger i sakens natur att, när man skriver i denna sak, så avser man sådana kommunala utgifter, som anses gälla statsändamål, närmast då fattigvården och skolan. I den proposition rörande tillfällig lindring i de mindre kommunernas skattebördor, som inkom under den tid, då herr Swartz var statsminister, yttrades också, att skolan och fattigvården framför allt äro statsändamål och det är ganska tydligt, att det just är på dessa områden, som man tänkt sig en utjämning böra äga rum.

*Ang. utjämning
av de kommunala
skattebördorna.*

(Forts.)

Jag ber få säga, att vid behandling av denna fråga, hava vi funnit det svagaste stället i hela fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag vara just det om utjämning av kommunalskattebördorna. Vi hava icke kunnat komma ifrån, att det är omöjligt att ordna fattigvården med huru mycket idealism och rättskänsla som helst, det fordras något annat, det fordras pengar, och därför måste vi tänka på någon slags utjämning. När saken förhåller sig på detta sätt, är det knappast ägnat att förväna att vi enhälligt hemställde om en skrivelse.

Om kammaren nu skulle avslå denna hemställan och kanske riksdagen i sin helhet avslå den, så är jag rädd för att hela detta stora och vackra förslag om förbättrad fattigvård kommer att väsentligt riskeras i framtiden, ty det är dock tack vare en sådan utjämning, tack vare ett sådant stöd från statens sida som vi hoppas få hela denna stora och betydelsefulla omorganisation till stånd.

Jag anhåller därför, herr talman, att få förena mig med utskottets ärade ordförande och hemställa om bifall till utskottets föreslagna skrivelse.

Herr Swartz: Jag kan icke underlåta att säga, att jag tror den föregående ärade talaren i hög grad överdrivit faran av att bifalla mitt yrkande i denna fråga.

Vi äro fullständigt överens, att döma av det yttrande herr von Koch nyss hade, att en skatteutjämning bör äga rum med hänsyn till sådana utgifter från kommunernas sida, som innebära ett moment av statsintresse. Det var ju även vad herr von Koch sade därom. Men jag säger, att den saken har riksdagen redan skrivit om. Den skrev om den år 1908 och den saken är således redan under utredning. Att det tagit så lång tid visar bäst, huru svår själva frågan är. Så snart brevet kom år 1908, påbörjades en undersökning med insamlande av statistiskt materiel, och år 1910, då detta nästan var färdigt, tillsattes kommitterade, som togo itu med kommunalskattefrågan. Denna fråga har varit av svår beskaffenhet, så att icke förr än helt nyss förslag till dess lösning kunnat framläggas. För närvarande är detta förslag ute hos myndigheterna. Denna fråga — om ordnandet av själva den kommunala beskattningen — måste först bringas till lösning. Man måste veta, vilken grund man har att bygga på för att sedan kunna komma till en utjämning rörande sådana kommunala bör-

Ang. utjämning
av de kommu-
nala skatte-
bördorna.

(Forts.)

dor, som äro av den natur, som herr von Koch och jag äro alldeles överens om bör vara den enda avgörande, när det är fråga om sådan utjämning, nämligen av statlig innebörd.

Man har nu kommit mycket närmare den stund, då utredningen kommit så långt, att man verkligen kan börja med den speciella utredning, som herrarna här nu yrka på, nämligen frågan om utjämningen. Jag förstår icke, att man skall anses vara någon motståndare till detta fattigvårdslagstiftningsförslag eller att man riskerar hela detta förslag, därför att man påpekar, att det icke blott är alldeles onödigt utan i vissa avseenden olämpligt att föreslå en skrivelse, som redan på ett bättre sätt avlåtits ifrån riksdagen och även på riktigt sätt tagits om hand av myndigheterna. Jag kan icke, med all aktning för den auktoritet, som åberopades, och som jag visst icke vill underkänna, i detta fall följa dess anvisningar, och det skulle mycket förvåna mig, om första kammaren skulle mot sin vana vilja gå med på en riksdagskrivelse av här ifrågasatt beskaffenhet.

Herr von Koch: Herr talman! Jag är mycket ledsen om den föregående ärade talaren uppfattade mitt förra anförande så som om jag skulle hava yttrat, att han vore någon motståndare mot förslaget. Jag har icke haft den avlägsnaste tanke på att göra det; jag ville endast säga, att jag tror, att ett avslag på detta skulle vara ofördelaktigt för fattigvårdsfrågans lösning.

Jag vill icke förlänga debatten, men vill framhålla två skäl, som göra att vi böra skriva. Jag vill då först och främst påpeka, såsom utskottets ordförande förut framhållit, att det nu är mer än tio år sedan riksdagen uttryckte en önskan om utredning angående denna sak och att det därför är på tiden att riksdagen på nytt ger sin mening tillkänna, och för det andra, att vi hava fått preliminärt meddelande om, att sådan undersökning om skatteutjämning mellan olika kommuner verkligen nu kan påbörjas. Förhållandet är så, som utskottets ordförande antytt, att den första utredningen inom kommunalskattekommittén nu är ute på remiss till olika myndigheter, men under tiden skulle man kunna vidtaga förberedande åtgärder för den andra väsentliga utjämningsundersökningen.

Därför tillåter jag mig fortfarande tro, att det skulle vara lämpligt att nu fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på denna sak, genom skrivelsen ifråga.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomma yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande punkt hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten E.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 12 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning m. m.;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 6 i lagen den 29 maj 1896 angående blindundervisningen m. m.;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta m. m.; samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande av statsinspektion över fattigvården m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts, att handläggningen av punkten 5 i konstitutionsutskottets memorial nr 1 skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Herr statsrådet *Petrén* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 430, angående anordnande av avloppsledningar för Järva lokomotivstation.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 399, angående driftkostnader under år 1919 för statens domäner.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 418, angående statsbidrag till väganläggningar m. m.;

nr 425, angående förhöjt statsbidrag till vissa alkoholistanstalter;

nr 429, angående ålderstillägg åt yrkesinspektrisen Kerstin Heselgren;

nr 430, angående anordnande av avloppsledningar för Järva lokomotivstation; samt

nr 431, angående telegrafverkets övertagande av det enskilda telefonnätet i Stockholm med omnejd.

Anmäldes och bordlades jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 97 under nionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående sammanslagning av hydrografiska byrån med meteorologiska centralanstalten ävensom tre i ämnet väckta motioner;

nr 84, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillsättande av en jordkommission med närmare angivet uppdrag;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts i årets statsverksproposition avdelning utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksärendena dels under punkt 4 angående egnahemslånefonden gjorda framställning dels ock under punkt 7 angående allmänna nyodlingslånefonden framställda förslag jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Västerås av kronoegendomen Vallby nr 4 i Västmanlands län;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar jämte en i ämnet väckt motion; samt

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående längden å saluhållen ved.

Justerades ytterligare fem protokollsutdrag för denna dag, var-
efter kammarens sammanträde avslutades kl. 12,44 på natten.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 14 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Löfgren* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 416, angående utbyte av fastigheter mellan kronan, å ena sidan, och Gimo-Österby bruks aktiebolag å den andra;

nr 427, angående anslag till täckande av vissa förskott för expeditioner med fartyget *Skagerack* m. m.;

nr 428, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål; samt

nr 434, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 606, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utvidgande av statens undervisningsverksamhet till att omfatta jämväl den kvinnliga ungdomen, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Vd föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 610, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa förändringar och utvidgningar inom utrikesrepresentationen m. m., beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Anmälades och bordlades jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utrotande av berberisbuskar å viss mark;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till

lag om förbud mot plockning av lingon före viss dag ävensom fem i ämnet väckta motioner; samt

nr 83 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa tillfälliga bestämmelser i fråga om åstadkommande av skjutsentreprenader ävensom en i ämnet väckt motion.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 121—125, lagutskottets utlåtande nr 58 samt jordbruksutskottets memorial nr 79 ävensom samma utskotts utlåtanden nr 80 och nr 84—88.

Herr *Antonsson* avlämnade en av honom och herr *Trygger* undertecknad motion, nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

avgåvos och hänvisades till bevillningsutskottet följande motioner:

nr 196, av herr *Pålsson, Jöns*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.;

nr 197, av herr *Magnusson, Carl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.;

nr 198, av herr *Ekman, Carl Gustaf*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning av pilsner m. m.; samt

nr 199, av herr *Boman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 395, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 20 § i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhets-skatt m. m.

Friherre *Hermelin* väckte en motion, nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en dräneringsfond m. m.

Denna motion hänvisades till jordbruksutskottet.

*Interpellation
ang. förebygg-
gande av eld-
fara från
järnvägståg.*

Herr *Fahlén* erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Det utskott, som 1914 behandlade ett för riksdagen framlagt förslag till lag om förekommande och släckning av skogseld, yttrade i sitt betänkande, att det »med visshet torde kunna sägas, att en av de vanligaste av dess (skogseldens) orsaker är eldspridning från järn-

vägståg». Redan 1903 hade också riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t framhållit vikten av lagbestämmelser till förebyggande av eldfaran från järnvägståg. Först berörda lagförslag innehöll emellertid icke någon bestämmelse i nyssnämnt syfte. Detta motiverades av dåvarande departementschefen därmed, att vissa åtgärder, bl. a. gnistsläckare och askklador, underkastades periodiska undersökningar och besiktningar å korta mellantider. Utskottet framhöll emellertid, att dessa och andra anordningar visat sig icke medföra åsyftad verkan, samt föreslog fördenskull, att riksdagen i anledning av den föreliggande propositionen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på vad sätt särskilda lagbestämmelser måtte kunna meddelas till förebyggande av faran för skogseld genom antändning i följd av järnvägs drift, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda. Detta blev ock riksdagens beslut.

Vad som blivit åtgjort i anledning härav känner jag ej.

Men om riksdagen ansåg sig böra redan 1914 särskilt framhålla vådan av järnvägsdriften i eldfarehänseende, så skulle skälen här till i år vara icke mindre utan snarare större. Reser man t. ex. upp efter norra stambanan, skall man finna, hurusom oerhörda mängder av ved finnas upplagda invid järnvägarna, understundom inom deras inhägnade områden, och i närheten av tätt bebyggda samhällen. Obe- tvingligt inställer sig vid åsynen av dessa vedmassor den reflexio- nen: »vilka skulle följderna bli, om dessa vedupplag fattades av eld»? Icke blott veden utan närliggande skogar, kanske hela samhällen skulle löpa fara att ödeläggas — ja, konsekvenserna skulle kunna tänkas rent katastrofartade.

Skulle t. ex. järnvägar nödgas övergå till vedeldning, torde nämnda farhågor näppeligen vara överdrifna, och i varje fall torde de icke kunna helt och hållet avvisas.

Nu berörda vedupplag — enligt vad som berättats lära liknan- de finnas även på andra orter — torde sannolikt till huvudsaklig del tillhöra bränslekommissionen, vilken, såvitt jag erfarit, ansett sig icke böra brandförsäkra sina vedlager. En försäkring skulle ju ock vara allenast ett mycket svagt palliativ.

Vilka åtgärder, som tilläventyrs böra vidtagas, är jag ingalunda i tillfälle att i detta sammanhang angiva. Men *något* måste, synes mig, i allt fall göras.

Det talas och har talats i dessa dagar många ord om faran för skogarnas skövling, särskilt under detta och kommande år, och lösen har varit: »Skogen är i fara». Särskilda åtgärder hava också be- bådats till avvärjande av denna fara.

Ja — skogen är måhända i fara, icke blott på sätt som härvid sagts utan ock på grund av eventuell eldfara. Jag är icke alldeles viss på vilken fara, som kan anses störst. Jag skulle dock helst gissa på den sistnämnda.

På grund av vad jag nu tillåtit mig anföra anhåller jag, herr greve och talman, om kammarens tillstånd att få till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet rikta följande spörsmål:

*Interpellation
ang. förebyg-
gande av eld-
fara från
järnvägståg.
(Ports.)*

Interpellation
ang. förebyggande
av eldfaran från
fara från
järnvägståg.

- 1) Hava några särskilda åtgärder vidtagits till förebyggande av eldfaran från järnvägståg?
- 2) Om så icke skett, avser herr statsrådet att åvägabringa effektiva åtgärder i nyssnämnda syfte?

(Forts.)

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 416, angående utbyte av fastigheter mellan kronan, å ena sidan, och Gimo-Österby bruks aktiebolag å den andra; och

nr 427, angående anslag till täckande av vissa förskott för expeditioner med fartyget Skagerack m. m.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositionen nr 428, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 434, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag ber att få föreslå, att på morgondagens föredragningslista måtte först bland två gånger bordlagda ärenden uppföras lagutskottets utlåtande nr 58, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m., dels ock i ärendet väckta motioner.

Detta förslag antogs.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 382, angående tillfällig lönereglering för tjänstemän vid postverket m. m.;

nr 383, angående tillfällig lönereglering för tjänstemän vid telegrafverket m. m.;

nr 385, angående fastställande av postverkets stat för driftkostnader år 1919 m. m.; och

nr 386, angående fastställande av telegrafverkets stat för driftkostnader under år 1919.

Dessa propositioner föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,26 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
